

LUNDS
UNIVERSITET

FRIKTION I FREDSOPERATIONER

De globala, nationella och lokala freds- och
säkerhetsdiskurserna gällande Afghanistaninsatsen
under åren 2010–2012

Rebecka Hillbertz

Statsvetenskapliga institutionen
STVM25 Examensarbete för masterexamen
Handledare: Annika Björkdahl
HT 2018

ABSTRACT

This study focuses on friction between global, national and glocal actors and discourses regarding the military operation in Afghanistan, with the delimitation to the years 2010-2012. The study aims to explain and gain a deeper understanding of the friction between global, national and glocal actors that exists in peace operations and to further develop the theory about global and local friction in peace operations.

The study is an abductive case study where the theory about global and local friction has been applied to the case of the peace operation in Afghanistan in order to present a deeper understanding of the friction between global, national and glocal actors and peace- and security discourses. This study's theoretical framework has been revised in an interplay with the empirical findings. The study has been inspired by research on glocalization and the definition of friction is based on Carl von Clausewitz and Gearoid Millar's definitions of friction.

The global, national and glocal peace- and security discourses analyzed in this study have been studied through government- and policy document from 2010 to 2012, and through narratives from Afghanistan collected by interviews with Swedish military personnel which has served in Afghanistan sometime between 2010 and 2012. The empirical material has been analyzed by using discourse analysis and searching for discursive nodes within the discursive categories of positive and negative peace, and traditional and human security.

The result of the study reveals frictions between the global and national actors on the one hand and the glocal actor on the other hand, especially when it comes to understandings and perceptions of security, and hence security discourses. To conclude, friction as examined in this study, can be explained by a gap between on the one hand, the mandate of UN security council resolutions to be shaping the global security discourse and the national policy documents guiding Swedish peacekeepers on the ground and what glocal actors find possible to implement in reality, and thus a difference in the goal setting and what tasks that are prioritized.

Keywords: Peacebuilding, Peace operation, Afghanistan, Global and local friction, Peace- and security discourse, Glocal actor, Interview and Discourse analysis.

Word count: 19 820

FÖRORD

Tanken bakom denna uppsats har växt fram, utvecklats och omformats under många års tid, för att nu äntligen få ta skriftlig form. Det är även med denna uppsats jag med vemod avslutar mina studier för denna gång, förhoppningsvis lite klokare än när jag för snart fem år sedan satte min fot på universitetet för första gången.

Jag vill börja med att tacka min familj och mina vänner som hela tiden stått bakom mina beslut och som alltid uppmuntrat mig till att fortsätta att försöka nå mina mål. Tack för att ni alltid står kvar stadigt på marken när jag ibland flyger lite väl högt bland molnen. Vidare vill jag även tacka min handledare vid Lunds universitet, Annika Björkdahl, för hennes kloka kommentarer samt konstruktiva kritik men även för den uppmuntran hon gett allteftersom uppsatsen växt fram.

Slutligen vill jag rikta ett stort tack till alla yrkesmilitärer som jag omgetts av hela mitt liv. Ni som från barnsben till vuxen ålder väckt mitt intresse för allt som denna uppsatsen berör, och som på olika sätt bidragit till uppsatsen. Ingen nämnd och ingen glömd. Och tack till er som intervjuats, utan er hade det aldrig varit möjligt att genomföra studien. Er hjälpsamhet, men framförallt ert intresse och engagemang för mina studier, och denna uppsats, har bidragit till att bibehålla kämpaglöden och att slutföra projektet.

Tyringe, 2019-01-06

Rebecka Hillbertz

FÖRKORTNINGAR

ANSF – Afghan National Security Forces

FN – Förenta Nationerna

ISAF – International Security Assistance Force

Nato – North Atlantic Treaty Organization

OEF – Operation Enduring Freedom

PRT – Provincial Reconstruction Team

R2P – Responsibility to protect

UNAMA – United Nations Assistance Mission Afghanistan

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INTRODUKTION	6
1.1	Inledning	6
1.2	Problemformulering och syfte.....	6
1.3	Frågeställningar.....	8
1.4	Avgränsningar.....	8
1.5	Forskningsrelevans	9
1.6	Disposition.....	9
2	MER ÄN ETT DECENNIUM I AFGHANISTAN	11
2.1	Det internationella engagemanget i Afghanistan.....	11
2.2	Sverige i Afghanistan	11
3	FREDSOPERATIONER OCH FRIKTION	13
3.1	Fredsoperationer	13
3.1.1	Första och andra generationens fredsbevarande operationer	13
3.1.2	R2P – Responsibility to protect	13
3.1.3	Strävan mot en liberal fred.....	14
3.1.4	Den lokala vändningen.....	14
3.2	Friktion mellan det globala och lokala	15
3.2.1	Koncepten global och lokal.....	15
3.2.2	Konceptet friktion.....	16
3.2.3	Homogena eller heterogena aktörer?	16
4	EN DJUPARE FÖRSTÅELSE FÖR FRIKTION	18
4.1	Val av teoretisk utgångspunkt	18
4.2	Studiens teoretiska ramverk	19
4.2.1	Tre analysnivåer	19
4.2.2	Friktion mellan aktörer och diskurser.....	21
4.2.3	Freds- och säkerhetsdiskurser.....	22
5	MOT EN DISKURSANALYS	24
5.1	Forskningsdesign	24
5.1.1	Diskursanalys	25
5.1.2	Denna studies diskursanalys.....	26
5.1.3	Intervjuer.....	27
5.1.4	Denna studies intervjuer.....	27
5.2	Material.....	28

5.2.1	Val och insamling av material.....	28
5.2.2	Kritisk granskning av material.....	30
6	TRE FREDS- OCH SÄKERHETSDISKURSER	32
6.1	Den globala freds- och säkerhetsdiskursen	32
6.1.1	Fred.....	32
6.1.2	Säkerhet	34
6.2	Den nationella freds- och säkerhetsdiskursen.....	36
6.2.1	Fred.....	36
6.2.2	Säkerhet	37
6.3	Den lokala freds- och säkerhetsdiskursen	39
6.3.1	Fred.....	39
6.3.2	Säkerhet	41
6.4	Friktion mellan freds- och säkerhetsdiskurser.....	42
7	AVSLUTANDE DISKUSSION	45
7.1	Sammanfattande resultat	45
7.2	Reflektioner	46
7.3	Vidare forskning.....	47
	KÄLLFÖRTECKNING.....	48
	Litteratur	48
	Offentliga dokument	50
	Intervjuer.....	51
	BILAGOR.....	52

1 INTRODUKTION

1.1 Inledning

Redan för 200 år sedan, men då främst i relation till krig, uttalade den preussiska generalen tillika militärteoretikern Carl von Clausewitz (1991) följande:

“Everything is very simple in war, but the simplest thing is difficult. These difficulties accumulate and produce a friction which no man can imagine exactly who has not seen war. [...] Friction is the only conception which in a general way corresponds to that which distinguishes real war from war on paper. [...] In war more than anywhere else things do not turn out as we expect. Nearby they do not appear as they did from a distance. Every fault and exaggeration of theory is instantly exposed in war.”

Citatet kan vid första anblick tyckas vara föråldrat men vid djupare eftertanke kan det argumenteras för att Clausewitz konstaterande i någon mening är relevant än idag. Trots dagens tekniska hjälpmedel, och möjlighet att få information från hela världen i realtid, är det fortfarande ett faktum att krig inte upplevs på samma sätt på avstånd som det görs på nära håll.

Sedan slutet av 2001, och fram till idag, har internationella samfundet bedrivit en multinationell fredsoperation i Afghanistan och redan 2002 började Sverige engagera sig. Afghanistaninsatsen har blivit omdebatterad och fått mycket kritik. Gemensamt för majoriteten av kritiken har varit att det internationella samfundets olika representanter, som bidragit till insatsen, inte sällan behandlats som en enhetlig aktör. Där med har det även, direkt eller indirekt, framställts som att FN:s säkerhetsråd, västerländska nationella politiker samt tjänstgörande militärer i konfliktområdet hade samma uppfattning om, och åsikter kring, insatsen. Kritiken mot insatsen kan i vissa fall haft goda grunder men det är inte omöjligt att argumentera för att viss kritik konstruerats långt ifrån verklighetens Afghanistan, och att kritiken därför inte alltid varit relevant för den militära operationen. Att behandla det internationella samfundets olika fredsbevarande aktörer som en enhetlig aktör tenderar att resultera i att endast en diskurs förmedlas om fred och säkerhet i Afghanistan. Detta kan vara problematiskt då det är både möjligt och troligt att det existerar flera konkurrerande diskurser angående Afghanistaninsatsen. Vidare är det även möjligt att det råder friktion, för att parafrasera Clausewitz, mellan olika diskurser gällande fred och säkerhet då dessa diskurser konstruerats av olika aktörer på olika platser i världen.

1.2 Problemformulering och syfte

Afghanistaninsatsen har fått global uppmärksamhet och involverat ett stort antal stater och internationella organisationer. Hur fredsoperationen uppfattats och beskrivits har varierat över åren i bland annat svenska officiella dokument. Under perioden 2001–2007 beskrev den svenska regeringen inte situationen i Afghanistan en väpnad konflikt (SOU 2017:16, s.53). Däremot konstaterade den svenska regeringen 2009 att det fanns en väpnad konflikt i hela landet (ibid, 55), och 2010 att den väpnade konflikten eskalerade. 2011 benämnde regeringen säkerhetssituationen i Afghanistan som fortsatt svår, men att säkerhetssituationen förbättrats 2012, för att ytterligare förbättras 2013 (ibid, 56). Dessa uttalanden kring konflikten samt

fredsoperationen visar att en av fredsoperationens aktör förändrat sin uppfattning om säkerhetssituationen under årens lopp. Med anledning av detta är det samtidigt möjligt att anta att även övriga aktörers uppfattning förändrats över tid. Framförallt är det, i relation till ovanstående, intressant att undersöka huruvida det fanns en friktion mellan olika diskurser hos de aktörer som företräder det internationella samfundet.

Teorier kring fredsoperationer och dess aktörer tenderar att endast dela in fredsbevarare i globala, nationella samt lokala aktörer. Traditionellt benämns de fredsbevarande militärerna, som går under FN-mandat, som internationella trupper och klassificeras således som globala aktörer. Detta är dock inte entydigt och det finns en problematik här då exempelvis svenska militärer kan anses påverkas av tre diskurser och kontexter då de får en global legitimitet genom FN-mandaten, har ett nationellt medborgarskap samt en lokal uppfattning av, och erfarenhet från, konfliktområdet.

Friktion i relation till fredsoperationer kan beskrivas som den konflikt som uppstår mellan diskurser som konstruerats av aktörer som verkar i, respektive utanför, ett konfliktområde då konfliktdynamiken sällan upplevs på samma sätt på avstånd som på nära håll¹. När friktion i fredsoperationer diskuteras är det främst friktion mellan det globala och det lokala som berörs. Således reproduceras även uppfattningen att alla utländska aktörer involverade i insatsen (tex FN, nationella politiker samt tjänstgörande militärer) är en enhetlig aktör och delar samma diskurser. Detta perspektiv är nödvändigtvis inte alltid korrekt då det är möjligt att FN, nationella politiker samt tjänstgörande militärer beskriver och uppfattar fredsoperationen olika och därmed konstruerar olika freds- och säkerhetsdiskurser. Genom att friktionsteorin i nuläget endast presenterar två aktörsgrupper, som dessutom anses vara enhetliga och där aktörer delas in i den ena eller den andra, skapas en dikotomi som till viss del begränsar förståelsen för komplexa fredsoperationer.

Analysnivå	Aktör	Exempel på diskurs
Global	FN	Washington konsensus (Thomas & Williams, 2013:301) och en spridning av den liberala freden (Paris, 2010:340).
Nationell	Svenska regeringen	Sverige bidrar till, samt tar ansvar för, internationell fred och säkerhet (Agrell, 2013:79).
Glokala	Svenska militärer i Afghanistan	”Syftet med att Försvarsmakten engagerar sig utomlands är ju att kunna bidra med ett litet steg i rätt riktning” (Intervju 10).

Denna uppsats har för avsikt att bryta den nuvarande dikotomin och öka förståelsen för komplexa fredsoperationer samt friktionen som kan uppstå i dessa operationer. Detta görs genom en analys och precisering av den traditionellt sett enhetliga globala aktören. Därför kommer tre analysnivåer, istället för en, att användas för att undersöka friktion mellan aktörer och freds- och säkerhetsdiskurser i den militära operationen. Den globala analysnivån innefattar en analys av den globala säkerhetspolitiska eliten, i detta fall FN, och dess freds- och säkerhetsdiskurs. Den nationella analysnivån innefattar en analys av ett insatsdeltagande lands, i detta fall Sveriges, nationella politiska freds- och säkerhetsdiskurs. Den globala analysnivån innefattar en analys av traditionellt sett globala aktörer som verkar i en lokal kontext. Dessa aktörer är en hybrid av det globala och det lokala och får således även en så kallad global diskurs.

¹ För en mer detaljerad konceptuell diskussion om friktion, se *Tidigare forskning samt Teoretiskt ramverk*.

Den globala aktören formas delvis av de globala och nationella aktörernas diskurser eftersom det är globala och nationella beslut som i huvudsak styr den globala aktörens handlingar. Den globala aktören formas samtidigt av den lokala diskursen eftersom agerandet sker i en lokal kontext, och således även påverkas av denna kontext på ett annat sätt än vad de globala och nationella aktörerna gör då dessa upplever konflikten på avstånd. I detta fall är den globala aktören svenska tjänstgörande militärer i Afghanistan.

Att påvisa att det existerar flera olika aktörer och diskurser inom den traditionellt sett enhetliga globala aktören möjliggör en utveckling av den nuvarande teorin om global och lokal friktion. Teorin utvecklas i ett samspel med empiri inhämtad från Afghanistaninsatsen och en undersökning av FN:s, svenska regeringens samt svenska militärers uppfattning av freds- och säkerhetssituationen i Afghanistan 2010–2012.

1.3 Frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka friktionen mellan aktörer på global, nationell och lokal analysnivå i Afghanistaninsatsen mellan åren 2010 och 2012. För att ha möjlighet att förklara friktionen mellan olika aktörer, och dess respektive freds- och säkerhetsdiskurser under den valda tidsperioden, är den övergripande frågeställningen följande:

Hur kan vi förstå friktionen mellan globala, nationella och globala aktörer och diskurser i relation till freds- och säkerhetssituationen i Afghanistan under åren 2010–2012?

Som stöd för att kunna besvara den övergripande frågeställningen ligger betoningen på de tre aktörernas (FN, svenska regeringen och svenska militärer) freds- och säkerhetsdiskurser och följande tre preciserande delfrågor ställs:

1. *Vad karaktäriserade FN:s säkerhetsråds diskurs gällande fredsbyggande och säkerhet i Afghanistan 2010–2012?*
2. *Vad karaktäriserade den svenska politiska diskursen gällande fredsbyggande och säkerhet i Afghanistan 2010–2012?*
3. *Vad karaktäriserade svenska fredsbevarande militärers diskurs gällande fredsbyggande och säkerhet i Afghanistan 2010–2012?*

Frågeställningarna kommer att besvaras genom att undersöka freds- och säkerhetsdiskurser med hjälp av officiella styr- och policy dokument för den globala respektive nationella analysnivån. Freds- och säkerhetsdiskursen på den globala analysnivån kommer att undersökas genom berättelser, som inhämtas via intervjuer, från svenska militärer som tjänstgjort i Afghanistan. Samtligt material kommer att analyseras med hjälp diskursanalys.

Analysnivå	Aktör	Material
Global	FN.	FN-resolutioner.
Nationell	Svenska regeringen.	Propositioner, utrikesdeklarationer samt Regeringens strategi för Sveriges stöd till det internationella engagemanget i Afghanistan.
Global	Svenska militärer i Afghanistan.	Intervjuer.

1.4 Avgränsningar

Ett antal avgränsningar har gjorts inför studien. För det första har en övergripande tematisk avgränsning gjorts – att endast inrikta studien på freds- och säkerhetsdiskurser. Detta eftersom

att uppnå en hållbar fred, säkerhet samt stabilitet var den militära insatsens primära mål. Vidare avgränsas studien tidsmässigt till åren 2010–2012 gjorts då det var under denna period det multinationella truppbidraget till Afghanistan först ökades för att sedan drastiskt skäras ner.

En tematisk avgränsning kring aktörer och analysmaterial för respektive aktörer har också gjorts. Den globala aktören representeras av FN och materialet är FN-resolutioner. Den nationella aktören är den svenska regeringen och materialet är propositioner, utrikesdeklarationer samt regeringens strategi för Sveriges stöd till det internationella engagemanget i Afghanistan. Den lokala aktören representeras av svenska militärer som tjänstgjort i Afghanistan och materialet är berättelser, om tjänstgöringen i Afghanistan, som samlats in via intervjuer. Slutligen har även en geografisk avgränsning gjorts i relation till den lokala analysnivån och studien behandlar endast svenskarnas PRT (Provincial Reconstruction Team)² Mazar-e Sharif.

1.5 Forskningsrelevans

Denna studie kommer att lämna både teoretiska och empiriska bidrag till freds- och konfliktforskningen. Studien bidrar primärt till litteraturen om fredsbevarande, fredsbyggande och konflikthantering. Studiens viktigaste teoretiska bidrag är att utveckla samt stärka teorin om global och lokal friktion i fredsoperationer genom att inkludera både den nationella och den så kallade lokala aktören. Genom att konstruera den globala, nationella och lokala diskursen, som i denna uppsats representeras av FN, svenska regeringen och svenska militärer är det potentiellt möjligt att påvisa att det finns friktion och att alternativa och subjektiva bilder av fredsoperationer och konfliktodynamiker samexisterar.

Vidare bidrar studien med empirisk kunskap om friktion mellan den globala, nationella och lokala uppfattningen av fredsoperationer, dess genomförande samt prioriteringar. Studien bidrar även med värdefull empirisk kunskap genom att kartlägga militärers uppfattning kring Afghanistaninsatsen genom att samla in deras berättelser via intervjuer. Militärers, i detta fall svenska militärers, uppfattning är generellt sett underrepresenterade i forskning kring fredsoperationer trots att det är militärerna som implementerar fredsoperationens mandat och på så vis även har en större insyn i ”verkligheten på marken” än vad vissa beslutsfattare har. Studien kan framförallt, från ett svenskt perspektiv, anses vara intressant då den svenska insatsen i Afghanistan diskuterats i stor omfattning.

1.6 Disposition

I kapitel 2, *Mer än ett decennium i Afghanistan*, ges en kort bakgrund till Afghanistans väpnade konflikt och efterföljande insats. Även det internationella och svenska engagemanget presenteras.

I kapitel 3, *Fredsoperationers utveckling och friktionens närvaro*, presenteras tidigare forskning om fredsoperationer samt forskning om global och lokal friktion i fredsoperationer.

I kapitel 4, *En djupare förståelse för friktion*, presenteras först valet av teori samt teorins grundpelare i syfte att ge en fördjupad insikt. En detaljerad förklaring av denna studies teoretiska ramverks utformning kommer också presenteras.

² PRT – Provincial Reconstruction Team: Civil och militär samverkan inom ett visst specifikt område som har pågående konflikt eller hög nivå av osäkerhet. I Afghanistan var PRT små team av militär och civil personal som arbetade i de olika afghanska provinserna för att erbjuda säkerhet för biståndsarbetare, samt bidra med humanitär hjälp eller samhällsuppbyggnad.

I kapitel 5, *Mot en diskursanalys*, presenteras studiens forskningsdesign, material samt analysmetod som ligger till grund för undersökningen. Diskursanalys och intervju som metod diskuteras mer ingående och sätts i relation till denna studies genomförande.

I kapitel 6, *Tre freds- och säkerhetsdiskurser*, genomförs en kvalitativ analys i form av en diskursanalys av det empiriska materialet. Den fakta som det empiriska underlaget framhåller presenteras och ges en innebörd samt en tolkning genom det teoretiska ramverket.

I kapitel 7, *Avslutande diskussion*, presenteras inledningsvis en sammanfattning av undersökningens resultat. Redovisningen leder till att frågeställningarna besvaras. Här presenteras även reflektioner kring studien samt att det ges förslag till vidare forskning.

2 MER ÄN ETT DECENNIUM I AFGHANISTAN

Detta kapitel syftar till att ge en kort bakgrund till, och översikt över, insatsen i Afghanistan genom att presentera det internationella samt svenska engagemanget i Afghanistan.

2.1 Det internationella engagemanget i Afghanistan

Efter terrorattackerna mot World Trade Center den 11 september 2001 beslutade USA, under ledning av president George W Bush, den 20 september 2001 att inleda kriget mot terrorismen (Agrell, 2013:61). En USA-ledd koalition genomförde bombningar mot Afghanistan den 7 oktober 2001 efter att Afghanistans regering vägrat överlämna terrornätverksledaren Osama bin Laden. Några veckor senare föll Afghanistans talibanregim (ibid, 65–66; Jarstad & Olsson, 2012:107) och efter en FN-konferens i Bonn påbörjades en statsbyggnadsprocess. Beslut fattades om att en multinationell säkerhetsstyrka, ISAF (International Security Assistance Force) skulle skapas med syfte att stödja den afghanska regimen så att staten kunde återuppbyggas. Till en början gällde stödet från ISAF-styrkan bara området runt huvudstaden Kabul (Agrell, 2013:69–70), detta utökades dock 2003 till att inbegripa hela Afghanistan och samtidigt övertog Nato ledningen för ISAF (Roberts, 2009:32).

ISAF kan ses som ett stort internationellt experiment för säkerhetssamarbete. Insatsen i Afghanistan räknas som en av världens största multilaterala operationer och som mest deltog 51 stater (Noreen, Sjöstedt & Ångström, 2017:146). Parallellt med upprättandet av ISAF formade FN även UNAMA (United Nations Assistance Mission in Afghanistan) som hade i stort sett samma syfte som ISAF, det vill säga, stödja återuppbyggnaden av Afghanistan (Jarstad & Olsson, 2012:107). Även om båda operationerna hade liknande målsättningar så var ISAF:s ansvarsområde säkerhet medan UNAMA primärt ansvarade för frågor som rörde rättsväsende och humanitär hjälp (Agrell, 2013:91). Utöver ISAF och UNAMA pågick även OEF (Operation Enduring Freedom) under ledning av USA som bekämpade terrornätverk genom att slå ut deras fristäder och ledarskikt (FOI, 2016:126).

Under 2005 blev de internationella aktörerna allt mer interventionistiska (Jarstad & Olsson, 2012:107) efter konstaterandet att brister i utveckling och fungerande samhällsstyrning var konflikt drivande samtidigt som bristen på säkerhet hindrade utveckling och samhällsstyrning. Detta fastställande resulterade i formuleringen av tre militära handlingslinjer – säkerhet, styrelseskick samt utveckling. ISAF:s primära uppgift var att stödja och möjliggöra för afghanska myndigheter och andra organisationer att bidra till att dessa handlingslinjer uppfylldes (FOI, 2016:127). Att internationella aktörer skulle ha mer huvudansvar än vad lokala aktörer hade byggde på uppfattningen att lokala aktörer inte var kapabla till att på egen hand skapa utveckling och stabilitet. Att internationella aktörer tog på sig ledarrollen resulterade slutligen i att den afghanska staten var helt beroende av internationellt stöd för att utveckla och stabilisera det konflikthärjade landet (Jarstad & Olsson, 2012:107).

2.2 Sverige i Afghanistan

I anslutning till Bonnkonferensen fattade den svenska regeringen beslut om att från och med januari 2002 bidra med en liten styrka på högst 45 personer till Afghanistan (Prop 2001/02:60). Till en början hade Sverige inget ledningsansvar i Afghanistan, något som ändrades i mars 2006

när Sverige övertog ansvaret över det tidigare brittisk-ledda PRT Mazar-e-Sharif i norra Afghanistan (Prop 2005/06:34). Under 2008 beslutade svenska regeringen att den militära närvaron i området skulle stärkas (FOI 2016:129). Under 2009 tog den nya amerikanska administrationen ett omtag av sina insatser i Afghanistan, och dessa blev sedermera vägledande för det övriga internationella engagemanget. Det nya omtaget resulterade i att 2010–2011 var de åren den svenska militära närvaron i Afghanistan var som störst (Agrell, 2013:293), närmre 600 stycken (FOI, 2016:130).

Vid Kabulkonferensen 2010 presenterade FN att ANSF (afghanska säkerhetsstyrkorna) på egen hand skulle ha fullt ansvar för säkerheten i landet innan årsskiftet 2014/2015. ISAF stödde denna process genom att utbilda säkerhetsstyrkorna för att öka deras förmåga att självständigt kunna ansvara för säkerheten (Agrell, 2013:294). 2011 inleddes överlämnandet av ansvaret för de olika provinserna till den afghanska staten och i mars 2012 övertog en civil ledning ansvaret för det tidigare svensk militärledda PRT (Noreen, Sjöstedt & Ångström, 2017:153). Från 2012 började det svenska militära bidraget successivt att avvecklas och under sommaren 2014 hade majoriteten av det svenska militära bidraget dragits tillbaka. Sverige fortsätter dock att bidra med en liten mängd personal till den militära utbildnings- och rådgivningsinsats, RSM, som inleddes i januari 2015 (FOI 2016:131).

De uttalade målen för den svenska insatsen i Afghanistan var sammanfattningsvis minskad fattigdom, säkerhet och stabilitet, social och ekonomisk utveckling, demokratisk samhällsutveckling, öka kvinnors ställning samt öka trovärdighet och förmåga hos Sverige som deltagare i internationella insatser (SOU 2017:16, s.20). En utredning av den svenska närvaron i Afghanistan 2002–2014, med syfte att undersöka fredsoperationens måluppfyllnad, tillsattes efter det svenska tillbakadragandet och den övergripande slutsatsen var att det ”föreligger en mycket bristfällig måluppfyllnad” (ibid, 26).

3 FREDSDOPERATIONER OCH FRIKTION

Detta kapitel presenterar tidigare forskning inom freds- och konfliktforskning i relation till fredsoperationer. Forskning om fredsskapande och fredsbevarande operationer beskrivs kort för att följas av en redogörelse för R2P – Responsibility to protect, liberalt fredsbyggande och dess kritik, för att sedan mynna ut i en diskussion om vad som kommit att kallas den lokala vändningen och hybriditet i fredsoperationer. Slutligen kommer forskning om global och lokal fiktion att redogöras för.

3.1 Fredsoperationer

3.1.1 Första och andra generationens fredsbevarande operationer

Fredsoperationers primära uppgift är att skapa eller bevara tillstånd som reducerar eller eliminerar konflikter där våldsanvändning är närvarande (Pugh, 2013:405). Termen fredsoperationer är en paraplyterm för en rad olika typer av operationer som syftar till att skapa eller bevara fred. Vad som karaktäriserat fredsoperationers genomförande har under årens lopp förändrats (ibid, 396). Den första internationella fredsoperationen, som tillhörde den så kallade första generationens fredsbevarande, genomfördes på 1950-talet som ett svar på Suezkrisen. Den första generationens fredsbevarande operationer sträckte sig från 1956 till 1989. Dessa operationer hade oftast som huvuduppgift att bevaka gränser och observera huruvida vapenstillestånd hölls. Vidare krävde denna typ av operation medgivande från alla inblandade parter, neutralitet samt icke-våldsanvändning förutom i självförsvar (Ramsbotham, Woodhouse & Miall, 2011:149).

Efter kalla kriget tog fredsoperationerna en ny vändning, från att endast syfta till att övervaka och observera vapenstillestånd, till att ha mer ambitiösa uppgifter (Pugh, 2013:394). Andra generationens fredsbevarande operationer som genomfördes från kalla krigets slut till mitten av 1990-talet hade bredare mandat. De inkluderade även andra typer av personal än endast militära (tex civil polis och diplomater) samt var multinationella och multikulturella (Ramsbotham, Woodhouse & Miall, 2011:149).

3.1.2 R2P – Responsibility to protect

Till slutet av 1990-talet och början av 2000-talet var grundpremisen att det var varje stats uppgift, och inte det internationella samfundets skyldighet, att skydda sin befolkning från folkmord, massmord eller etnisk rensning. Dödandet i forna Jugoslavien, Östtimor och Rwanda på 1990-talet resulterade dock i ifrågasättanden gällande huruvida den suveräna staten alltid är befolkningens bästa beskyddare (Bellamy, 2013:487). Som följd antogs principen R2P av FN 2005, för att säkerställa förhindrandet av folkmord och beskyddet av civila (Bellamy, 2010:143). Principen grundar sig på att människors säkerhet ibland står över staters suveränitet så som den är beskriven i FN-stadgan, och att en utländsk intervention i en suverän stat under vissa förutsättningar kan anses vara legitim (Weiss, 2007:743).

R2P kan förklaras som en samling normer om hur stater ska bemöta sin befolkning (Bellamy, 2010:160) och vilar på tre pelare: 1. Varje suverän stats skyldighet att skydda sin befolkning från omfattande våldsutövning, 2. Det internationella samfundets skyldighet att assistera varje suverän stat med att skydda sin befolkning från omfattande våldsutövning, samt 3. Det

internationella samfundets skyldighet att ingripa om den suveräna staten inte skyddar sin befolkning från omfattande våldsutövning (Bellamy, 2013:487–488). R2P har i vissa fall likställts med humanitär intervention och att USA legitimerade sin invasion av Irak 2003 på humanitära grunder ledde till skepsis mot principen (O’Connell, 2010:45). R2P skiljer sig emellertid från humanitär intervenering eftersom R2P klargör att den suveräna staten alltid har det primära ansvaret för befolkningens säkerhet och att det internationella samfundets ingripande ska vara en sista utväg (Bellamy, 2010:143). Vissa kritiker menar att det finns en risk att R2P undermineras och missbrukas (ibid, 159) medan andra menar att det inte kommer ske eftersom det finns tydliga paragrafer som fastställer att en intervention måste ligga i linje med FN-stadgan (O’Connell, 2010:44). Förespråkare för R2P menar att principen kan förhindra illdåd genom att uppmuntra och stödja stater att bygga upp den kapacitet som behövs för att undvika och stoppa våld samt att det kan uppmuntra politiska ledare att använda alternativa metoder som inte inkluderar våldsanvändning (ibid, 164).

3.1.3 Strävan mot en liberal fred

Slutet av kalla kriget ledde till att liberalismen sågs som ideologisk vinnare, och optimismen kring demokrati och liberalt fredsbyggande ökade (Paris, 2010:346). På 1990-talet, och framförallt efter 11 september, blev termen ”misslyckade stater”³ populariserad. Så kallade kollapsande stater ansågs vara ett ökat hot mot internationell säkerhet och utveckling (ibid, 339) och en demokratisering och liberalisering av dessa stater ansågs bidra till att skapa en stabil och hållbar fred (ibid, 341). Den liberala freden sågs därmed som ett medel för att lösa de ekonomiska och politiska utmaningar som fanns i världen och det var under denna period som FN genomförde sin första fredsbyggande operation som grundade sig på tanken om att demokratier inte går i krig med varandra och att demokratin har pacificerande effekter (ibid, 340). I samband med att liberala fredsoperationer blev allt vanligare växte även kritiken mot dessa fram. Det argumenterades bland annat för att fredsoperationer var agenter för liberalismen och den liberala freden (Pugh, 2013:395) samt att de var en del av det större projektet att skapa en liberal global ordning (ibid, 406) där den typiska västerländska statsutformningen skulle exporteras till världens alla länder (Mac Ginty, 2012:290). USA:s reaktion efter terrorattackerna 11 september 2001 stärkte argumenten om ”fredsbyggande som västerländsk imperialism” då Bushadministrationen delvis legitimerade sina militära interventioner på liberala grunder (Paris, 2010:345).

Dagens fredsoperationer sker ofta på platser där det inte finns någon fred, i dess egentliga mening, att bevara (Pugh, 2013:395). De fredsbevarande operationerna har därför utvecklats till vad som kan benämnas fredsbyggande⁴ som syftar till att eliminera grundorsakerna bakom konflikter samt förespråka säkerhet för individen, samhällsgrupper och staten men även framhäva samhällsfunktioner som skapar förhållanden där en stabil fred kan växa fram. Inom ramen för fredsbyggande sker även demokratisering och statsbyggande⁵, vilket kan beskrivas som stärkandet av befintliga, och skapandet av nya, demokratiska statliga institutioner (Heathershaw, 2008:611) som är kapabla att ge medborgarna grundläggande fysisk, politisk och ekonomisk säkerhet (Barnett & Fang, 2014:610).

3.1.4 Den lokala vändningen

Kritiker av det liberala fredsprojektet menar att det dominerande liberala paradigmet tenderar att exkludera lokala aktörers behov, mål och normer. Något som i sin tur resulterar i

³ Failed states.

⁴ Peacebuilding.

⁵ Statebuilding.

motsättningar mellan de som genomför, och de som tar emot, fredsbyggandet (Richmond & Mitchell, 2011:326). John Heathershaw (2008:597) argumenterar för att eftersom den eftersträvade liberala freden inte tar tillräcklig hänsyn till den lokala kontexten uppmärksammas inte grundorsakerna bakom konflikterna och därmed lyckas inte heller konflikterna lösas. På senare tid har en inkludering av det lokala perspektivet i fredsoperationer skett, men i vissa fall ses det lokala fortfarande som något som ska undvikas eller överkommas snarare än som en potentiell källa till hållbara lösningar (Mac Ginty, 2012:292).

Som en respons på oförmågan att involvera det lokala i fredsförhandlingar växte forskning om ”den lokala vändningen”⁶ fram (Mac Ginty & Richmond, 2013:763–764). Forskare inom området för ”den lokala vändningen” menar att lokala aktörer har en central roll i fredsbyggande och är viktiga agenter för att nå en stabil och hållbar fred (Paffenholz, 2015: 857). Inkluderingen av det lokala i fredsoperationer har gett upphov till vad som kommit att benämnas ”hybriditet”. I relation till fredsoperationer refererar hybriditet till mötet mellan internationella och lokala normer, aktörer och praktiker som i sin tur skapar nya arrangemang som är en hybrid av det internationella och det lokala (Björkdahl m.fl., 2016a:8), samt det liberala och illiberala (Barnett & Fang, 2014:609). Vissa forskare har dragit diskussionen ännu längre genom att på ett djupare plan försöka förklara varför hybrida fredsoperationer och hybrid fred uppstår. Annika Björkdahl och Kristine Höglund (2013:290–291) konstaterar att så kallad hybrid fred kan ses som ett resultat av friktionen mellan det globala och det lokala. Konflikten mellan globala liberala och lokala illiberala idéer, aktörer samt praktiker i fredsbyggande kan benämnas friktion och denna friktion kan i sin tur leda till att slutresultatet av fredsbyggandet blir en så kallad hybrid fred.

3.2 Friktion mellan det globala och lokala

Konceptet friktion kan både ses som en process som uppstår i interaktionen mellan det globala och det lokala samt som ett analytiskt verktyg för att förstå de oväntade resultaten som uppstår i fredsoperationer. Friktion som en process utlöses av interaktionen mellan det globala och det lokala (Björkdahl m.fl., 2016a:2) samtidigt som friktion tenderar att skapa nya dynamiker, aktörer och strukturer som är hybrider av olika aktörers idéer (ibid, 3).

3.2.1 Koncepten global och lokal

Enligt Susan Buckley-Zistel (2016:17) kan begreppen global och lokal vara både geografiska koncept och fungera som en bedömning av relationer och hierarkier. Litteraturen visar ansatser till att framhäva det globala och det lokala som varandras motsatser (Björkdahl & Höglund, 2013:294) och deras relation som statisk, endimensionell samt enkelriktad (Björkdahl m.fl., 2016b:208). Global diskurs, politik och praxis har en tendens att hävda universalitet utan att de facto vara universellt. Det globala tillskrivs ofta egenskaper som möjlighet att röra sig över gränser, ha en universell moralisk ram samt kosmopolitisk medvetenhet medan det lokala beskrivs med att ha avsaknad av mobilitet, vara unikt och genuint samt kontextbundet (Björkdahl m.fl., 2016a:4). I relation till fredsoperationer är det globala den som utför själva fredsbyggandet medan det lokala är den som mottager fredsbyggandet (Björkdahl & Höglund, 2013: 292). För Gearoid Millar representerar termerna ”global” och ”lokal” sammanslagningstermer och övergripande kategorier för aktörer vars verksamhet och inflytande är påverkat och begränsat av geografi eller kultur. Millar ger FN, Världsbanken och USA som exempel på globala aktörer medan befolkningen i konfliktområden, marginaliserade grupper och isolerad ursprungsbefolkning ses som lokala aktörer (Millar, 2016:36). Samtidigt hävdar vissa forskare som studerar friktion att gränsen mellan globala och lokala aktörer är

⁶ The local turn.

betydligt mycket mer diffus än vad som oftast beskrivs och att uppdelningen mellan globalt och lokalt är en förenkling (Björkdahl m.fl., 2016b:207).

3.2.2 Konceptet friktion

Teorin om global och lokal friktion har utvecklats med syfte att synliggöra relationen mellan globala normer, praktiker och aktörer, samt dess lokala motsvarighet (Björkdahl m.fl., 2016a:1). Redan för 200 år sedan definierade den tyske generalen Carl von Clausewitz, i relation till krig, begreppet friktion. Enligt Clausewitz (1991) kan friktion förstås som skillnaden mellan det som var planerat och verkligheten. Jair van der Lijn (2013:185) studerade statsbyggandet i Afghanistan och drog slutsatsen att beslutsfattare haft en inbillad bild av Afghanistan, och att denna inbillade bild antagits vara verkligheten. Den typen av friktion som van der Lijn beskriver har likheter med Clausewitz uppfattning av friktion, vilket visar på att en 200 år gammal definition än idag är relevant och kan vara användbar i dagens forskning. Konceptet friktion har på senare tid blivit allt mer uppmärksammat av forskare inom freds- och konfliktvetenskapen, främst i relation till friktion mellan det globala och det lokala i fredsoperationer, med det primära syftet att öka helhetsförståelsen för dagens komplexa fredsoperationer (Björkdahl m.fl., 2016b:204).

I en analys av friktion är en uppdelning och precisering av den globala kategorin nödvändig då traditionella globala aktörer ofta har inslag av det nationella och det lokala. Inte sällan opererar globala aktörer på en nationell och lokal nivå samtidigt som lokala aktörer har möjlighet att operera på nationell och global nivå (Björkdahl m.fl., 2016b:207). Friktionsbegreppet understryker även att aktörer på alla analysnivåer (global, nationell och lokal) har förmåga att påverka fredsoperationer (Björkdahl m.fl., 2016a:2) och belyser att det globala och det lokala samexisterar samt att en rad globala och lokala processer sker parallellt i tid och rum (Björkdahl m.fl., 2016b:209). Konceptet friktion betonar dessutom att det inte bara är det globala som har makt och påverkar det lokala utan att det lokala också har förmåga att konstruera och förändra det globala (Buckley-Zistel, 2016:26). Slutligen är det värt att notera att friktion mellan aktörer inte nödvändigtvis behöver leda till konflikt och negativa resultat utan även kan resultera i något positivt (Björkdahl m.fl., 2016a:2).

3.2.3 Homogena eller heterogena aktörer?

Forskning om konceptet friktion har genomförts utifrån olika infallsvinklar – bland annat i relation till friktion mellan olika typer av aktörer som tidigare ansetts vara enhetliga aktörsgrupperingar. Att det lokala inte nödvändigtvis är en enhetlig, homogen aktör har bland annat diskuterats av Johanna Mannergren Selimovic (2016), och då i relation till minne och folkmord. En del av stats- och nationsbyggande i länder som haft inomstatliga konflikter är att bearbeta och sammanjämka befolkningens minne av konflikten (ibid, 48). Mannergren Selimovic menar att det finns globala mallar för hur minnen av konflikter ska bearbetas på bästa sätt och att lokala aktörer tenderar att transformera dessa mallar så att de passar varje individuell gruppns behov (ibid, 51). Dessa olika individuella behov, och transformeringen av de globala mallarna, hos lokala aktörer gör att det inte bara skapas en friktion mellan det globala och det lokala utan även mellan olika lokala aktörer (ibid, 59).

Björkdahl och Gusic (2016) har också bidragit till forskningen på ett liknande sätt genom sin analys av fredsbyggandeprocessen i Bosnien-Hercegovina efter Balkankrigen. Deras studie visade på att friktion mellan det globala och det lokala suddar ut gränserna mellan de två samt att dikotomin mellan det globala och det lokala är en förenkling. Vidare menar författarna att varken det globala eller det lokala är enhetliga aktörer och att det existerar oväntade friktioner inom och mellan de två förmodade distinkta kategorierna (ibid, 99). Höglund och Orjuela

(2016) har även de bidragit till forskningen om global och lokal friktion genom att använda sig av ett bredare aktörsperspektiv i sin analys. Ett bredare aktörsorienterat perspektiv gör det möjligt att röra sig utanför de föredragna analytiska nivåerna globalt och lokalt. Ett brett aktörsperspektiv möjliggör även ett uppmärksammande av att det inte finns några tydliga gränser mellan det globala och det lokala, samt att det med ett brett aktörsperspektiv är möjligt att genomföra en mer detaljerad analys av agenterna som är inblandade i möten med friktion (ibid, 121). Att använda en bredare skala, än endast den med globalt och lokalt, underlättar förståelsen för den diffusa linjen mellan dessa två analysnivåer eftersom fler analysnivåer uppmärksammar hur det globala och det lokala är sammankopplat. Vidare menar Höglund och Orjuela att använda fler analysnivåer hjälper oss att förstå hur alla analysnivåers respektive aktörer interagerar, påverkar samt konstruerar varandra (ibid, 132).

Anna Jarstad (2013) har visat att det fanns en friktion mellan globala och lokala aktörer under säkerhetssektorreformen i Afghanistan. Jarstad (2013:395) visade på att interventioner involverar friktion mellan vad som är planerat samt vad som sker på marken. I Afghanistaninsatsen handlade det främst om en friktion mellan globala och lokala åsikter om vem som hade äganderätten till insatsen samt konkurrerande idéer och praktiker om hur institutioner skulle (om-)organiseras. Jarstad konstaterade även att dessa friktioner resulterade i oväntade och nya utgångar som inkluderade anpassning till nya eller lägre standard för att utvärdera interventioner, en "föräldralös" fredsprocess samt en svår samexistens mellan oformella och formella institutioner (ibid).

4 EN DJUPARE FÖRSTÅELSE FÖR FRIKTION

Detta kapitel presenterar valet av teoretisk utgångspunkt, studiens teoretiska ramverk som är baserat på teorier om globalt och lokalt, samt konceptet friktion. Studiens tre analysnivåer – globalt, nationellt samt lokalt – definieras och diskuteras i relation till fredsoperationer. Slutligen kommer friktion mellan aktörer och diskurser i relation till studiens forskningsområde beskrivas.

4.1 Val av teoretisk utgångspunkt

Denna studies teoretiska ramverk är konstruerat utifrån, och utgör en utveckling av, teorin om global och lokal friktion. Det teoretiska ramverket har valts eftersom det erbjuder en analys av friktion mellan flera olika aktörer och dess respektive diskurser gällande fredsoperationer. Trots att det i denna studie argumenteras för att friktionsteorin behöver utvecklas erbjuder den en god utgångspunkt för att besvara studiens frågeställning. Ett alternativt teoretiskt ramverk, som också möjliggör en analys av diskrepansen mellan det planerade och det genomförda, är en teori om policyimplementering. Skillnaden är dock att implementeringsteorier tenderar att fokusera på, samt ställa frågor om, om de implementerande aktörerna förstår, kan och vill genomföra beslutet istället för att fokusera på de olika aktörerna och aktörernas konkurrerande diskurser samt friktionen mellan dessa. Implementeringsteorier tenderar även att i huvudsak fokusera på två grupper av aktörer, beslutsfattarna samt de implementerande aktörerna. Detta resulterar i att möjligheten att använda tre analysnivåer, samt bryta den nuvarande dikotomin som tenderar att existera i relation till fredsoperationers genomförande, minskar.

Konceptet friktion har stor potential då det uppmärksammar att alla aktörer i fredsoperationer har förmåga att påverka fredsprocessen och dess utgång (Björkdahl m.fl., 2016a:2). Forskare inom friktionsteorin har även påtalat att varken det globala eller det lokala är enhetliga aktörer utan att det existerar en friktion inte bara mellan utan också inom de båda aktörerna, diskurserna och praktikerna⁷. Denna forskning har dock primärt fokuserat på en analys av friktion mellan det globala och det lokala eller inom det lokala⁸.

Den nuvarande friktionsteorin tenderar att i huvudsak använda sig av två aktörsperspektiv, global och lokal. Ett bredare aktörsperspektiv har dock använts i viss tidigare forskning för att påvisa att gränsen mellan det globala och lokala inte är så tydlig som tidigare påstås. Istället så anses de båda grupperingarna, enligt det bredare aktörsperspektivet, både påverka och konstruera varandra⁹. Susan Buckley-Zistel (2016:18) menar att det ofta finns en skillnad i global ambition och den lokala verkligheten. Däremot är den nationella analysnivån fortfarande relativt frånvarande i analysen av friktion även om ett bredare aktörsperspektiv använts. Detta trots att det är troligt att de som representerar det internationella samfundet har olika uppfattningar om diskurser gällande fredsoperationer. Denna studie syftar därför till att inkludera den nationella analysnivån, men även konstruera en tidigare icke använd analysnivå – den globala – för att ha möjlighet att separat undersöka fredsbevarande truppers uppfattning.

⁷ För vidare diskussion om friktion mellan globala respektive lokala aktörer, se Björkdahl & Gusic, 2016.

⁸ För vidare diskussion om friktion mellan globala och lokala aktörer i relation till säkerhetssektorreform i Afghanistan, se Jarstad, 2013.

⁹ För vidare diskussion, se Höglund & Orjuela, 2016.

Sammanfattningsvis är syftet med studiens teorianvändning och sedermera även teoriutveckling, i samspel med empirin, att vidga termen friktion. Genom att vidga friktionsbegreppet möjliggörs en analys av friktion mellan globala, nationella samt lokala aktörer, diskurser och praktiker istället för enbart en analys av friktion mellan det globala och det lokala. Vidare skapas en djupare förståelse för den traditionellt sett enhetliga globala aktören och diskurserna som finns i fredsoperationer, vilka roller dessa spelar samt hur friktionen mellan dem kan påverka fredsoperationer och dess måluppfyllelse.

4.2 Studiens teoretiska ramverk

Studios teoretiska ramverk tar sin utgångspunkt i begreppet friktion och består av aktörer och diskurser på tre analysnivåer – global, nationell samt lokal. Dessa aktörer samt freds- och säkerhetsdiskurser kan ligga i konflikt med varandra, vilket resulterar i att en friktion uppstår. I denna delen av uppsatsen förklaras de tre analysnivåerna mer ingående men även hur friktion mellan aktörer och diskurser på de olika analysnivåerna kan uppenbara sig. Slutligen beskrivs även utformningen av denna studies freds- och säkerhetsdiskurser mer ingående.

4.2.1 Tre analysnivåer

Gearoid Millar (2016:36) förklarar att det globala och det lokala delas in efter hur deras verksamhet och inflytande begränsas av geografi eller kultur. Traditionellt sett tillskrivs alla västerländska aktörer det globala (Paffenholz, 2015:862) medan aktörer från den så kallade tredje världen ofta klassificeras som det lokala (Hughes, Öjendal & Schierenbeck, 2015:818). Utifrån denna uppfattningen om globalt och lokalt är det möjligt att argumentera för att majoriteten av alla utländska aktörer i Afghanistan tillhörde det så kallade globala eftersom de härstammade från det geografiska området ”väst” och därmed även ansågs ha en västerländsk kultur, uppfattning och ett liberalt synsätt.

Ett fundamentalt problem i forskningen om fredsoperationer är dock att det finns en benägenhet att tänka i dikotomier och göra en förenklad konceptuell uppdelning mellan det globala och lokala och dess respektive aktörer. Detta resulterar i att komplexiteten blir svårångad, samspelet mellan olika aktörer på olika analysnivåer inte uppfattas och att konflikt- och fredsdynamiker ignoreras (Schierenbeck, 2015:1028). Konceptualiseringen av fredsoperationers primära aktörer kan därför anses vara svag (Paffenholz, 2015:858) och i behov av en problematisering genom att införa fler analytiska nivåer (ibid, 868). Det globala beskrivs som de företeelser som sker utanför statsgränserna och mellan olika stater medan det nationella representerar de fenomen och relationer som finns innanför statsgränserna (Lawson, 2012:11). Litteraturen om friktion använder oftast uppdelningen global och lokal och tar då inte hänsyn till den nationella analysnivån och dess aktörer utan exkluderar dessa helt eller inkluderar dem i den övergripande globala analysnivån. Det skapas därför även ett antagande om att nationella aktörer har samma normer och paradigmen, samt freds- och säkerhetsdiskurser, som den globala eliten. I en analys av friktion krävs en uppdelning och precisering av den globala och den lokala kategorin och med anledning av detta kommer den nationella analysnivån inkluderas i analysen av friktion.

Det lokala kan förstås som det som finns under den nationella nivån (Hughes, Öjendal & Schierenbeck, 2015:818) och beskrivs oftast som en statisk fysisk plats vilken är i motsats till det globala (Schierenbeck, 2015:1026). Lokala aktörer anses ofta vara de som har kunskap och upplevda erfarenheter från ett specifikt område (ibid, 1024). Svenska militärer i Afghanistan kan tillskrivas att vara både globala och nationella aktörer, då de har legitimitet genom FN-mandaten och agerar i FN:s intresse men även har ett svenskt medborgarskap och följer den svenska regeringens beslut. Att klassificera svenska militärer i Afghanistan som globala eller

nationella aktörer gör dock att de likställs med den globala och nationella eliten. Istället är det möjligt att argumentera för att svenska militärer är en lokal aktör eftersom de verkar i, och har kunskaper om och upplevda erfarenheter från ett specifikt område, i detta fall Afghanistan. Att kategorisera svenska militärer som lokala aktörer kan likafullt vara problematiskt eftersom svenska militärer och afghanska medborgare inte kan, enligt Millars (2013:36) definition, anses begränsas och påverkas av samma processer och företeelser¹⁰. För att komma runt denna problematiken är det därför nödvändigt att konstruera ytterligare en analysnivå, det globala, för att möjliggöra en representation av de militära trupperna på plats i konfliktområdet.

Adjektivet global betyder sammanfattningsvis ”det som är både globalt och lokalt” och konstruktionen av denna studies så kallade globala aktör har inspirerats av forskning om globalisering. Konceptet globalisering är en komposition av orden ”globalisering” och ”lokalisering” som uppkom inom det ekonomiska forskningsfältet och användes för att förklara marknadsstrategier. I marknadsföringskontexten refererar globalisering till globala produkters anpassning till en lokal kultur, med syfte att öka försäljning av varor. Konceptet globalisering kan ses som en reaktion mot konceptet globalisering då globalisering endast refererar till en endimensionell påverkan från det globala till det lokala medan globalisering hänvisar till att påverkan är tvådimensionell (Blatter, ”Glocalization”, 2018-10-12). Susan Buckley-Zistel (2016) har använt sig av en liknande förståelse i sin forskning om övergångsrättvisa. Författaren menar att det finns en komplex interaktion mellan det globala och det lokala samt att de båda entiteterna inte är fixerade utan istället flytande. Vidare menar Buckley-Zistel att det är nödvändigt att ha en spatial utgångspunkt¹¹ som förespråkar ett steg från den föråldrade uppfattningen att det globala och det lokala är fullständigt separerat och inte påverkar varandra till uppfattningen att det finns en ömsesidig påverkan (ibid, 21–22).

Globaliseringens utgångspunkter samt den spatiala utgångspunkten är användbara i denna studies analys då det är möjligt att argumentera för att militärer i fredsoperationer påverkas av både det globala och det lokala. Tjänstgörande militärer i fredsoperationer tillhör i grunden det globala och nationella, på grund av sin legitimitet från FN samt sitt nationella medborgarskap, men har samtidigt genomgått en lokalisering efter sitt deltagande på plats i konfliktområdet. Den aktör som genomför själva fredsinsatsen på plats i konfliktområdet kan således beskrivas som en lokaliserad global aktör bestående av nationella individer. På grund av dess påverkan från flera olika kontexter och diskurser bör aktören som genomför fredsbyggandet analyseras som något annat än antingen globalt eller lokalt – något globalt.

Sammanfattningsvis kommer denna studie använda sig av ett teoretiskt ramverk med tre analysnivåer – global, nationell och global. Aktören FN placeras på den globala analysnivån och representerar de globala diskurserna då FN som organisation berör flera länder och agerar på en global nivå. Aktören svenska regeringen under tiden för bidraget till Afghanistan placeras på den nationella analysnivån och representerar de nationella diskurserna då Sverige var ett insatsdeltagande land i Afghanistan. Slutligen kommer aktören svenska militärer i Afghanistan placeras på den globala analysnivån och representera de globala diskurserna då svenska militärer verkade i den lokala kontexten i Afghanistan. Det teoretiska ramverk som studien stödjer sig på är en vidareutveckling och förfining av teorin om global och lokal friktion. Detta kan resultera i att begreppsvaliditeten¹² minskar men samtidigt har detta motverkats genom att

¹⁰ För vidare diskussion om relationer mellan intervenerande/utländska aktörer, se bl.a. Autesserre, 2014.

¹¹ A spatial turn.

¹² Överrensstämmelsen mellan teoretisk definition och operationell indikator (Esaiasson, 2002:61).

tydligt definiera och beskriva de aktörer och diskurser¹³ som inkluderats i denna studies teoretiska ramverk.

4.2.2 Friktion mellan aktörer och diskurser

Mary Louise Pratt (1991:34) har diskuterat så kallade kontaktzoner¹⁴, vilka hon beskrev som ”social spaces where culture meet, clash and grapple with each other, often in contexts of highly asymmetrical relations of power”. Områden där fredsoperationer genomförs kan beskrivas som kontakt zoner, och det är även möjligt att argumentera för att det är i, eller i närhet till, dessa kontaktzoner som friktion mellan aktörer och diskurser uppstår.

Denna studies definition av begreppet friktion är baserad på Carl von Clausewitz (1991) och Gearoid Millars (2013 & 2016) förståelse av konceptet. Clausewitz (1991) förstod friktion som det som uppstår när det som är planerat inte korresponderar med verkligheten eftersom krig inte upplevs på samma sätt på längre avstånd som det görs på nära håll. Gearoid Millar (2016) baserar sin definition av friktion på Anna Lowenhaupt Tsings förståelse att friktion är ”the unexpected and unstable aspects of global interaction”, och att friktion både kan ses som något som bromsar eller stoppar förändring men samtidigt som något som är nödvändigt för att förändring ska ske. Millar utvecklar dock Lowenhaupt Tsings definition ytterligare genom att inkludera vad han kallar blandade friktioner¹⁵. Millar menar att det i fredsoperationer finns olika, både globala och lokala, normer samt konkurrerande paradigmen. Enligt Miller uppstår det en blandad friktion när alla dessa olika, globala och lokala, normer samt paradigmen möts. Vidare menar Millar att Lowenhaupt Tsings förståelse för friktion endast tillåter oss att fokusera på friktion mellan det globala och det lokala medan den blandade friktionen hjälper oss att förstå friktionen mellan alla de olika globala och lokala normer och paradigmen som finns i fredsoperationer (ibid, 34). Millar anser att det inte bara är nödvändigt att förstå vad som uppstår mellan intervenerande och lokala aktörer utan även vad som uppstår mellan olika intervenerande aktörer i relation till en fredsoperation (ibid, 36).

För denna studie möjliggör och stärker Clausewitz definition av friktion en analys av den potentiella diskrepansen mellan vad som var planerat att genomföras och vad som verkligen genomfördes på plats i Afghanistan. Detta eftersom det kan anses troligt att FN och nationella politiker som endast observerat insatsen på avstånd, hade en annan uppfattning om konfliktområdet än vad tjänstgörande militärer på plats i Afghanistan hade. Vidare är Millars definition användbar för denna studie då den belyser att det kan existera en friktion mellan traditionellt sett enhetliga globala aktörer samt att det är nödvändigt att även förstå denna typ av friktion. Med hänsyn till ovanstående kan konceptet friktion bedömas vara användbart i en analys av global, nationell samt lokala uppfattning av fredsoperationen i Afghanistan samt hur de olika globala aktörernas diskurser skiljer sig åt.

Konceptet friktion har förklarats och förstås på en rad olika sätt och det finns därför ingen gemensamt accepterad definition, även om det här presenterats några förståelser av konceptet. Att det finns många olika uppfattningar om hur friktion ska förstås kan anses vara problematiskt och därför har en specifik definition för friktion i denna studiens teoretiska ramverk konstruerats.

I denna studie används följande definition för att förklara samt förstå konceptet friktion: Friktion är det som uppstår mellan globala, nationella samt lokala aktörer och diskurser i

¹³ För vidare diskussion om diskurser, se 4.2.3 *Freds- och säkerhetsdiskurser* och 5 *Mot en diskursanalys*.

¹⁴ Contact zones.

¹⁵ Compound frictions.

fredsoperationer. När dynamiken i ett konfliktområde inte upplevs på samma sätt av de aktörer som verkar i och utanför konfliktområdet konstrueras olika typer av diskurser. Dessa diskurser kan i sin tur ligga i konflikt med varandra och denna konflikt skapar friktion.

För att ha möjlighet att undersöka friktionen mellan aktörer och diskurser är det även nödvändigt att definiera vad diskurser är, och för denna studie vad freds- och säkerhetsdiskurser är. Det finns otaliga definitioner av begreppet diskurs men enligt Bergström och Ekström (2018:258) kan en diskurs beskrivas som ”ett regelsystem som legitimerar vissa kunskaper men inte andra, och som pekar ut vilka som har rätt att uttala sig med auktoritet”. Diskurser reglerar således vad som är acceptabelt att säga och göra i vissa specifika kontexter samt vem som får säga och göra dessa saker (ibid), men även hur verkligheten uppfattas (ibid, 255).

4.2.3 Freds- och säkerhetsdiskurser

En fredsdiskurs är motsatsen till en våldsdiskurs. Fred har traditionellt beskrivits som ett tillstånd där krig är frånvarande snarare än som ett eget tillstånd definierat efter sina egna kriterier (Hodges, 2013:13). Den traditionella förståelsen för fred ligger i linje med vad Johan Galtung benämner som negativ fred (Galtung & Fischer, 2013:173). På senare tid har den dominerande fredsdiskursen även kommit att inkludera bland annat demokrati, utveckling, samt jämlikhet (Hodges, 2013:17). Sedan första världskrigets slut har liberala aktörer argumenterat för att demokratiska stater som respekterar sin befolknings rättigheter leder till fredliga internationella relationer, och att demokrati därför är att föredra som det dominerande styrelseskicket (Richmond, 2008:33).

Det anses även finnas ett samband mellan fred, säkerhet och utveckling. Enligt Peter Wallensteen (2015:7) kan fenomen som korrupktion, fattigdom och exploatering av naturresurser generera interna konflikter. Fred handlar således inte endast om att det inte finns krig utan det handlar även om att motverka tidigare nämnda fenomen och producera nya tillstånd som borgar för utveckling och försvårar för konflikter att bryta ut. Under senare årtionden har kvinnors ställning kommit att uppmärksammas i relation till fredsbyggande och det har konstaterats att säkerhet för kvinnor inte alltid betyder samma sak som för män, samt att fred inkluderar jämlikhet och en säkerhet för alla (ibid, 6). Den nuvarande dominerande fredsdiskursen är således mer lik den fred som Johan Galtung benämner som positiv fred (Galtung & Fischer, 2013:173). Med hänsyn till ovanstående kan det anses finnas två olika dominerande fredsdiskurser. En fredsdiskurs där det finns en strävan att skapa en negativ fred och en fredsdiskurs där det finns en strävan att skapa en positiv fred. Vilken fredsdiskurs som finns i relation till en fredsoperation beror på om det endast finns en strävan efter att eliminera våldsanvändning eller om det även finns en strävan efter att bygga upp en fungerande stat med bland annat demokrati, utveckling samt jämlikhet¹⁶.

I relation till fredsoperationer kan även säkerhetsdiskurser diskuteras. Säkerhet benämns ibland i litteraturen som stabilitet, vilket ofta anses uppnås genom att eliminera tyranni, kämpa för frihet samt frigöra de förtryckta (Dunmire, 2013:27). Säkerhet kan även benämnas som ordning vilket enligt liberalismen beskrivs som något som uppstår när det finns stabilitet inom en stat (Jabri, 2013:8). I litteraturen diskuteras två typer av säkerhet, traditionell och mänsklig, och dessa två typer av säkerhet kan anses konstruera två olika säkerhetsdiskurser. Traditionell säkerhet är statscentrerad (Williams, 2013:3) medan mänsklig säkerhet är människocentrerad (Hampson, 2013:282). Det traditionella säkerhetsperspektivet har ett fokus på problem som är

¹⁶ För en mer detaljerad konceptuell diskussion om positiv och negativ fred samt direkt, strukturellt och kulturellt våld, se Galtung, 1969.

relaterade till väpnade konflikter (Williams, 2013:9) och menar att en fungerande militär bidrar till att skapa säkerhet (ibid, 6).

Det mänskliga säkerhetsperspektivet har en bredare syn på säkerhet och menar att säkerhet skapas genom att skydda den fundamentala grunden för all mänsklig frihet och uppfyllnad (Hampson, 2013:282). Vidare framhävs det att detta uppnås genom att ha fungerande statliga institutioner och en lokal kapacitet att hantera problem utöver väpnade konflikter, så som sjukdomar och svält (Williams, 2013:10). För att uppnå mänsklig säkerhet behöver problem relaterade till väpnade konflikter hanteras, men det behöver även uppstå ekonomisk, politisk och kulturell frihet och utveckling (Hampson, 2013:283, 290). Vilken typ av säkerhetsdiskurs, traditionell eller mänsklig, som finns gällande en fredsoperation beror på vilka mål som finns samt vilka typer av handlingar som syftas genomföras för att uppnå säkerhet, stabilitet samt ordning.

Sammanfattningsvis kan det med ovanstående resonemang härledas till att språkanvändningen gällande Afghanistaninsatsen har format freds- och säkerhetsdiskurser om konfliktodynamiken i Afghanistan. Dessa freds- och säkerhetsdiskurser har sedan påverkat globala och nationella beslut som fattats i relation till insatsen, och om hur fred och säkerhet skulle uppnås. Med hänsyn till denna studies tidigare diskussioner kring begreppet friktion samt homogena eller heterogena aktörer är det möjligt att argumentera för att det i relation till Afghanistaninsatsen existerade ett flertal olika diskurser gällande fred och säkerhet i Afghanistan samt att dessa låg i konflikt med varandra. Genom att använda en exemplifiering av Afghanistaninsatsen och undersöka karaktärsdragen hos globala, nationella samt lokala aktörers freds- och säkerhetsdiskurser möjliggörs en utveckling av det valda teoretiska ramverket om global och lokal friktion. Studien skapar även möjlighet att nå en djupare och bredare förståelse för aktörer i fredsoperationer samt dess uppfattning om dagens komplexa fredsoperationer. Att problematisera dikotomin, och utveckla konceptet friktion ytterligare, öppnar upp för vidare forskning om huruvida friktion mellan aktörer, som tidigare setts som enhetliga, påverkar fredsoperationers genomförande och resultat.

5 MOT EN DISKURSANALYS

Detta kapitel beskriver studiens val av forskningsdesign samt de metoder som används. Diskursanalys samt intervju kommer att redogöras för samt diskuteras i relation till studiens genomförande. Vidare kommer även studiens material att presenteras för att avslutas med en diskussion samt kritisk granskning av det valda materialet.

5.1 Forskningsdesign

Undersökningen är en kvalitativ fallstudie av friktion mellan globala, nationella och lokala aktörer i fredsoperationer och genomförs genom att studera samt jämföra freds- och säkerhetsdiskurser gällande Afghanistaninsatsen 2010–2012. Undersökningen baseras på Afghanistaninsatsens officiella styr- och policydokument så som FN-resolutioner, svenska regeringens propositioner, utrikesdeklarationer och svenska regeringens strategi för det internationella engagemanget i Afghanistan samt på subjektiva berättelser och erfarenheter som förmedlas via intervjuer. Studiens material analyseras genom en diskursanalys.

Analysnivå	Aktör	Material	Exempel på diskurs
Global	FN.	FN-resolutioner.	Washington konsensus (Thomas & Williams, 2013:301) och en spridning av den liberala freden (Paris, 2010:340).
Nationell	Svenska regeringen.	Propositioner, utrikesdeklarationer samt regeringens strategi för det internationella engagemanget i Afghanistan.	Sverige bidrar till, samt tar ansvar för, internationell fred och säkerhet (Agrell, 2013:79).
Glokal	Svenska militärer i Afghanistan.	Intervjuer.	”Syftet med att Försvarsmakten engagerar sig utomlands är ju att kunna bidra med ett litet steg i rätt riktning” (Intervju 10).

Fallstudier är en forskningsdesign som avser ge en detaljerad och ingående analys av ett fall (Bryman, 2016:826). Robert Yin (2006:17) menar att en fallstudie bland annat syftar till att ”bidra till den samlade kunskapen om politiska företeelser”. Då den här studiens ambition är att ge en detaljerad och ingående analys av fallet friktion mellan olika freds- och säkerhetsdiskurser i Afghanistaninsatsen, kan studien ses som ett fall av politisk företeelse. Studiens problemformulering kräver en forskningsstrategi som går på djupet, vilket skapar förutsättning för en fallstudie (ibid, 23). Studiens kvalitativa ansats bidrar till möjligheten att nå en helhetsförståelse och ett djup i undersökningen eftersom kvalitativa studier i naturen syftar till att fokusera på ”summan av delarna” (Esaiasson, 2002:233) och synliggöra komplexiteten i det specifika fallet (Bryman, 2016:23).

Vidare använder sig studien av abduktion, som tillåter ett samspel mellan empiri och teori (Bryman, 2016:824). Abduktion skiljer sig från deduktion och induktion. En deduktiv ansats utgår från redan existerande teorier och förklarar verkligheten utifrån dessa (ibid, 825) medan en induktiv ansats konstruerar teorier om verkligheten genom en analys av det empiriska materialet (ibid, 827). I denna studie är abduktion att föredra då syftet är att både förstå det empiriska materialet genom det teoretiska ramverket men även utveckla det teoretiska ramverket genom ett samspel med det empiriska materialet. Att använda en abduktiv ansats möjliggör här en djupare förklaring, samt teoretiskt nytänkande och preciserad konceptualisering, av konceptet friktion i relation till fredsoperationer.

5.1.1 Diskursanalys

Marianne Winther Jörgensen och Louise Phillips (2002:7) menar att det inte finns någon tydlig och bestämd konsensus om hur diskurser ska definieras och analyseras. Författarna ger dock exempel på en definition av diskurs, vilken är ”diskurser är ett bestämt sätt att tala om och förstå världen, eller ett utsnitt av världen”. Diskursanalysen kan vara både en teori, en analys och en operativ metod. Diskursanalys är således inte bara ett tillvägagångssätt utan istället en rad multidisciplinära och tvärvetenskapliga tillvägagångssätt som kan användas för att undersöka en rad olika sociala sfärer i många olika typer av studier (ibid).

En av diskursanalysens föregångare är Michael Foucault, som beskriver diskurs som ett uttryck som betecknar hur en viss uppsättning språkliga kategorier förhåller sig till ett objekt och hur vårt sätt att beskriva dessa objekt påverkar hur vi förstår eller uppfattar objektet (Bryman, 2016:640). Inom diskursanalys är makt ett centralt begrepp och en typ av maktorienterad frågeställning kan exempelvis vara vem som har rätt att uttala sig i en viss fråga (Bergström & Ekström, 2018:255). Maktfrågor kan även studeras genom att undersöka skilda diskurser som ligger i konkurrens om att etablera en viss förståelse och uppfattning (ibid, 256). Ernesto Laclau och Chantal Mouffes har sin utgångspunkt i den poststrukturalistiska diskursteorin som bygger på uppfattningen att ingen diskurs är en sluten enhet utan istället omformas diskurser ständigt när de kommer i kontakt med andra diskurser. I relation till denna diskussion är nyckelordet en diskursiv kamp, där alla diskurser strävar efter att vara den dominerande – att uppnå hegemoni. Norman Fairclough, ytterligare en diskursanalytiker, studerade förändring av diskurser och konstaterade att alla nya diskurser som formas är en utveckling och blandning av redan existerande diskurser (Winther Jörgensen & Phillips, 2002:13). I relation till denna studie kan Foucaults beskrivning av diskurs likställas med att en viss diskurs som rör Afghanistaninsatsen kommer att utgöra vår syn på och uppfattning av konflikten i Afghanistan, hur Afghanistaninsatsen genomfördes, hur den borde genomförts samt vilka resultat som förväntades. Laclaus och Mouffes, samt Faircloughs, uppfattningar av diskurser kan i denna studie likställas med att de globala, nationella samt lokala freds- och säkerhetsdiskurserna påverkar, formar och utvecklar varandra samtidigt som de ligger i diskursiv kamp med varandra.

Ordet diskurs rymmer oftast en uppfattning om att språket är strukturerat i olika mönster som man följer, och diskursanalysen används sedan för att analysera dessa mönster (ibid, 7). Diskursanalysen är inriktad på att få en bild av det tema som materialet innehåller, metoden syftar även till att få fram bakomliggande innebörder och inte bara det som är synligt på ytan (Bryman, 2016:358). För att få fram det karakteristiska i innehållet behöver allt materials innehåll systematiskt kategoriseras och (Esaiasson, 2002:234) och vid en diskursanalys kodas därför texten i termer med vissa specifika teman och ämnesområden (Bryman, 2016:367). Kodningen resulterar sedan i en klassificering av kategorier (ibid, 368), kategorier som i denna studie återfinns under de övergripande diskurserna fred och säkerhet.

Diskursanalys kan tillämpas på både samtalande och texter, och är på så vis en mycket flexibel metod (Bryman, 2016:649). Då denna studie syftar till att använda sig av både intervjuer (samtalande) och offentliga styr- och policydokument (texter) är det lämpligt att använda sig av en analysmetod som är möjlig att applicera på studiens alla olika typer av material.

5.1.2 Denna studies diskursanalys

För denna studie har diskursanalysen stor potential för att analysera officiella styr- och policydokument från FN och svenska regeringen, genom vilka de båda aktörernas uppfattning om Afghanistaninsatsen framkommer. Diskursanalysen är även relevant för att analysera intervjuer med fredsbevarande militärer och deras subjektiva åsikter som skapar globala diskurser. Det finns dock alltid möjlighet att ifrågasätta kvalitativa diskursanalyser då analysens genomförande och resultat till stor del bygger på forskarens kunskaper och erfarenheter.

Denna studies diskursiva kategorier om fred och säkerhet är konstruerade efter den statsvetenskapliga litteraturen samt teorier inom freds- och konfliktforskningen¹⁷. Vid diskursanalysens genomförande läses först det skriftliga materialet, offentliga styr- och policydokument samt transkriberade intervjuer, igenom ett antal gånger för att få en övergripande helhetsbild av materialets innehåll. När en helhetsbild av materialet finns görs en genomläsning av varje enskild text med syfte att identifiera textstycken som kan tillskrivas någon av de övergripande diskurserna. Varje textstycke analyseras sedan separat under sin respektive övergripande diskurs för att ha möjlighet att urskilja ord eller meningar som kan tillskrivas någon av de diskursiva kategorierna genom att identifiera diskursiva noder. När de diskursiva kategorierna identifierats i materialets innehåll undersöks det vilken diskursiv kategori som är mest förekommande. På så vis kan det även göras en bedömning om vilka freds- respektive säkerhetsdiskurser som är de dominerande, och vad som karaktäriserar dessa.

FREDS- OCH SÄKERHETSDISKURSER				
Övergripande diskurser	Fred		Säkerhet	
Diskursiva kategorier	Positiv fred	Negativ fred	Mänsklig säkerhet	Traditionell säkerhet
Diskursiva noder	<ul style="list-style-type: none"> • Avsaknad av våld • Avväpna illegitima aktörer • Demokrati • Utveckling • Jämlikhet 	<ul style="list-style-type: none"> • Avsaknad av våld. • Avväpna illegitima aktörer 	<ul style="list-style-type: none"> • Människocentrerad – säkerhet för individer • Uppnås genom fungerande statliga institutioner • Ekonomisk utveckling • Politisk frihet • Kulturell frihet 	<ul style="list-style-type: none"> • Statscentrerad – säkerhet för staten • Uppnås genom fungerande militär och konfliktlösning

Sammanfattningsvis, med hänsyn till tidigare diskussioner om friktion, freds- och säkerhetsdiskurser samt diskursanalys kommer ovanstående analyschema att användas vid studiens analys. Studiens valda styr-och policydokument samt berättelserna inhämtade genom intervjuer kommer att analyseras genom att ovanstående presenterade diskursiva noder söks

¹⁷ För mer detaljerad diskussion kring de diskursiva kategorierna samt diskursiva noderna, se 4.2.3 *Freds- och säkerhetsdiskurser*

efter i materialet. De diskursiva noder som förekommer i analysmaterialet resulterar i att den diskursiva kategorin kan konstateras och då även vad som karaktäriserar respektive aktörs dominerande freds- och säkerhetsdiskurs. Detta medför även att studiens delfrågor kan besvaras, och sedermera även studiens övergripande frågeställning.

5.1.3 Intervjuer

Den kvalitativa intervjun är speciellt väl lämpad för att ge insikt om informanternas egna erfarenheter, tankar och känslor (Dalen, 2015:14). En fördel med intervjuer är att de resulterar i beskrivningar av den intervjuades livsvärld i syfte att tolka och beskriva fenomenets mening (Esaiasson, 2002:282). Hur många intervjupersoner som ska användas för att få ett bra underlag finns det delade meningar om men generellt sett brukar ungefär 15 intervjuer för kvalitativa studier anses som rimligt. Valet av intervjupersoner skiljer sig åt mellan studier men ett alternativ är ett så kallat strategiskt urval som bygger på att informanterna väljs just för att de kan förväntas ha kunskap kring det forskningsproblem som ska undersökas (ibid, 287). Det finns olika typer av intervjuer och den vanligaste typen är semistrukturerad intervju, som är en relativt flexibel och fri intervju (Bryman, 2016:563). Vid en semistrukturerad intervju används en intervjuguide som består av ett antal centrala ämnesområden och frågor som ska ställas (Dalen, 2015:35), hur svaren utformas är upp till intervjupersonen men tonvikten i intervjun ska ligga på intervjuguidens specifika teman (Bryman, 2016:563).

5.1.4 Denna studies intervjuer

Intervjuerna i denna studie är semistrukturerade och syftar till att undersöka den globala aktörens diskurser gällande Afghanistaninsatsen för att möjliggöra en tolkning, beskrivning och förklaring av fenomenet friktion i fredsoperationer. En intervjuguide¹⁸ har utformats inför intervjuernas genomförande. Intervjuguiden är både baserad på de övergripande freds- och säkerhetsdiskurser som teorier inom freds- och konfliktvetenskapen erbjuder samt på de freds- och säkerhetsdiskurser som återfinns på den globala respektive nationella analysnivån. Vidare ställs frågor för att se om det skett en förändring i den enskilde militärens diskurs över tid. Trots att intervjuerna endast genomförs vid ett tillfälle är det möjligt att ställa frågor om uppfattningen av fred och säkerhet förändrats från det att personen inte varit i Afghanistan till det att denne återvände hem igen. Intervjuguiden ska dock ses för vad den är, en guide, och det är således möjligt att ställa mer fördjupande följdfrågor som inte finns med i intervjuguiden om intervjupersonen öppnar upp för en djupare diskussion.

Två pilotintervjuer genomförs för att testa intervjuguiden. Pilotintervjuerna görs med personer som tjänstgjort i Afghanistan under perioden 2010–2012 men dessa personer innehade inte de befattningar som studiens strategiska urval kräver. Efter pilotintervjuerna görs nödvändiga ändringar i intervjuernas upplägg, bland annat förtydliganden och omformuleringar av vissa frågeställningar. Tolv stycken materialinsamlade intervjuer genomförs med individer som haft någon typ av chefsposition under Afghanistaninsatsen mellan åren 2010–2012. Intervjupersonerna har valts genom ett strategiskt urval och informanterna är individer med olika positioner för att nå en så stor bredd som möjligt inom den globala analysnivån. Intervjupersonerna består av fyra stabschefer, fyra kompanichefer respektive fyra plutonchefer. Således intervjuas personer med tre olika chefspositioner från fyra olika missioner, från FS19 till FS22, som pågick löpande i sexmånadersperioder från maj 2010 till maj 2012. Alla intervjupersoner är män, vilket inte var ett medvetet val. När det strategiska urvalet gjorts

¹⁸ Intervjuguiden finns tillgänglig som bilaga i slutet av denna studie.

framgick det att alla personer som haft de befattningar som anses vara mest relevanta för denna studies materialinsamling är män¹⁹.

Intervjupersonernas namn och kontaktuppgifter har erhållits genom redan etablerade kontakter inom Försvarsmakten, och dessa har i sin tur genererat nya kontakter. Ett inledande samtal genomförs för att klargöra studiens syfte och svara på eventuella frågor, samt boka in dag och tid för respektive intervju. Intervjuerna genomförs på en plats som informanten väljer och pågår ungefär en timme. Målet är att materialet primärt ska bestå av personliga intervjuer, men då det inte varit möjligt att genomföra en personlig intervju har videosamtal eller telefonintervju gjorts. Alla personliga intervjuer spelas in och för video- samt telefonintervjuer sker inspelningen via ett externt program. Under de personliga intervjuerna och videointervjuerna tas korta anteckningar gällande sånt som inte dokumenteras på en ljudinspelning, bland annat kroppsspråk. När intervjuerna genomförts lyssnas det inspelade materialet igenom och sedan transkriberas²⁰. Transkriberingen av respektive intervju sker så snart som möjligt efter dess genomförande för att komma ihåg vad intervjupersonerna faktiskt menade i den avhuggna meningen eller det stympade resonemanget. När intervjuernas innehåll finns i textformat analyseras de genom en diskursanalys²¹.

Etiska riktlinjer har tagits i beaktan vid intervjuerna och i samtliga fall har information gällande samtycke, konfidentialitet, konsekvenser samt forskarens roll diskuterats. Min egen position har också tagits i beaktning inför intervjuerna, framförallt då jag som ung kvinna gör intervjuer med äldre män som verkar i en patriarkalisk organisation²². Vidare har jag själv ingen egen direkt anknytning till Afghanistaninsatsen men har tidigare genomfört studier kring ämnet och har därför relativt goda empiriska kunskaper om insatsens bakgrund, utformning och genomförande. Detta underlättar vid intervjuerna då det inte finns ett behov att avbryta informanten för att förklara vissa uttalanden, utan det är istället möjligt att bibehålla fokus på att besvara studiens problemformulering.

5.2 Material

Uppsatsens material består av både primär- och sekundärkällor. Sekundärkällor används för att redogöra för konflikten och fredsoperationen samt de teoretiska utgångspunkterna och övergripande ramverket medan primärkällor används som det empiriska material som ligger till grund för studiens analys.

5.2.1 Val och insamling av material

För att undersöka de globala freds- och säkerhetsdiskurserna används officiella styr- och policydokument i form av FN-resolutioner då dessa representerar och beskriver den generella uppfattningen hos det internationella samfundet. Även den nationella diskursen undersöks med hjälp av officiella styr- och policydokument men då i form av svenska regeringens propositioner och utrikesdeklarationer samt regeringens strategi för Sveriges stöd till det internationella engagemanget i Afghanistan²³. De lokala diskurserna framkommer inte i officiella styr- och policydokument och därför består den lokala analysnivåns material av berättelser från tidigare tjänstgörande personal i Afghanistan, och dessa samlas in via intervjuer.

¹⁹ För vidare diskussion, se 7.2 *Reflektioner* och 7.3 *Framtida forskning*.

²⁰ De transkriberade intervjuerna finns tillgängliga vid behov.

²¹ För en mer detaljerad beskrivning och förklaring, se 5.1.1 *Diskursanalys*.

²² För vidare diskussion, se 7.2 *Reflektioner*.

²³ För att underlätta för läsaren kommer hänvisning till samtliga styr- och policydokument i analysen att ske genom fotnoter.

Analysnivå	Aktör	Material
Global	FN.	FN-resolutioner om ISAF 1890, 1943 & 2011 samt FN-resolutioner om UNAMA 1917, 1974 & 2041.
Nationell	Svenska regeringen.	Propositioner 2009/10:38, 2010/11:35 & 2011/12:29. Utrikesdeklarationer från 2010, 2011 & 2012. Strategi för Sveriges stöd till det internationella engagemanget i Afghanistan från 2010.
Glokal	Svenska militärer.	Tolv intervjuer med stabschefer, kompanichefer samt plutonchefer.

För en analys av de globala diskurserna används tre resolutioner som behandlar ISAF:s insats i Afghanistan samt tre resolutioner som behandlar UNAMA:s insats i Afghanistan. Resolutionerna som berör ISAF är resolution 1890, 1943 samt 2011 medan resolutionerna som berör UNAMA är resolution 1917, 1974 samt 2041. Samtliga resolutioner var gällande åren 2010–2012. Den första resolutionen, 1890, var giltig från oktober 2009 till oktober 2010 medan den sista resolutionen, 2041, var giltig från mars 2012 till mars 2013. Anledningen till att inkludera de resolutioner om berör ISAF:s insats kan tyckas självklar då det var ISAF det svenska militära bidraget tillhörde. Inkluderingen av de resolutioner som behandlar UNAMA har delvis gjorts som ett komplement till de resolutioner som berör ISAF men även för att de delvis är baserade på FN:s generalsekreterares kvartalsrapporter gällande situationen i Afghanistan och den påverkan på internationell fred och säkerhet som konflikten resulterar i. Att inkludera resolutioner som behandlar UNAMA:s insats är således till stor hjälp för att få fram de dominerande globala freds- och säkerhetsdiskurserna på den globala analysnivån. Vidare refererar alla valda resolutioner, både de som berör UNAMA och ISAF, ömsesidigt till varandra.

För en analys av de nationella diskurserna används tre propositioner från den svenska regeringen, tre utrikesdeklarationer samt svenska regeringens strategi för Sveriges stöd till det internationella engagemanget i Afghanistan. Propositionerna är 2009/10:38, 2010/11:35 samt 2011/12:29 och utrikesdeklarationerna är alla giltiga åren 2010–2012. Anledningen till att propositioner samt utrikesdeklarationer valts för en analys av de nationella diskurserna är att propositionerna är de dokument som juridiskt styrde den svenska insatsen och på så vis även representerar den dåvarande politiska diskursen samt de svenska nationella freds- och säkerhetsdiskurserna. Utrikesdeklarationerna kan ses som ett komplement till propositionerna då det är genom dessa Sveriges övergripande utrikespolitiska ståndpunkt för det kommande året presenteras. Då utrikesdeklarationerna klargör hela den svenska utrikespolitiken har en avgränsning gjorts till att endast analysera de textstycken som berör konflikten i Afghanistan samt Afghanistaninsatsen. Slutligen används även regeringens strategi för Sveriges stöd till det internationella engagemanget i Afghanistan från 2010 för att undersöka de nationella freds- och säkerhetsdiskurserna i relation till Afghanistaninsatsen. Strategin har inkluderats för att den presenterar de mål som fanns med hela det svenska bidraget samt hur dessa mål skulle uppnås.

Materialet som används för en analys av de lokala diskurserna samlas in genom tolv intervjuer. Då denna studie bland annat syftar till att ta reda på svenska militärers egna erfarenheter, tankar och känslor kring fred och säkerhet är intervju i detta fallet en mycket lämplig forskningsmetod. Genom att samla in svenska militärers berättelser via intervjuer är det möjligt att få en bild av hur ”verkligheten på marken” i Afghanistan uppfattades och där med även en uppfattning om vilka freds- och säkerhetsdiskurser som de svenska militärerna hade.

5.2.2 Kritisk granskning av material

I genomförandet av denna typ av studie anses det vara nödvändigt att använda sig av olika typer av material för att möjliggöra en undersökning av studiens problemområde samt besvara den övergripande frågeställningen. Studien syftar till att undersöka diskurser på tre analysnivåer och på dessa tre analysnivåer finns inte samma typ av material att tillgå. Att använda sig av olika typer av material är samtidigt en fördel eftersom det möjliggör en triangulering av respektive analysnivås materials innehåll.

I vissa fall har informanterna för denna studies intervjuer till viss del efterfrågat anonymitet, vilket försvårar replikerbarhet och transparens. Intervjuerna anses dock vara nödvändiga för att kunna besvara denna studies frågeställning, både eftersom de är primärkällor och för att denna typen av empiri är relativt sällsynt i redan existerande forskning. Trots att informanternas identitet samt kontaktuppgifter inte finns att tillgå för utomstående anses det finnas en reliabilitet i studien då intervjuinnehållet finns att tillgå vid behov.

Källkritiska kriterier har tagits i beaktning för denna studie. Källkritik kan kort beskrivas som en uppsättning metodregler som används för att värdera trovärdigheten hos ett material (Esaiasson, 2002:303) och källkritikens fyra grundpelare är äkthet, tid, beroende samt tendens (ibid, 304). Äkthetskriteriet används för att bestämma om en källa är en förfalskning eller inte (Leth & Thurén, 2000:24). Offentliga dokument från statliga myndigheter kan uppfattas som autentiska och meningsfulla men de kan även uppvisa skevheter i verklighetsuppfattningen (Bryman, 2016:657). Offentliga dokument kan således vara en bristfällig informationskälla om det finns en önskan om korrekt information om verkligheten. För denna studie, med syftet att undersöka diskurser, är dock offentliga dokument från svenska regeringen och FN lämpliga då de representerar den politiska diskursen som fanns vid den specifika tidpunkten. Även materialet på den lokala analysnivån, berättelser via intervjuer, erbjuder möjlighet att upptäcka de dominerande diskurserna hos de som var på plats i Afghanistan.

Tidskriteriet grundar sig på den mänskliga glömskan och generellt brukar det anses att en källa är mer tillförlitlig desto mindre tid det gått sedan händelsen skedde tills det att en person berättar om den (Leth & Thurén, 2000:23). I vissa fall kan det dock vara positivt med att tid passerat, framförallt om det varit händelser som varit känslolösa eftersom den starkaste subjektiviteten då trubbs av under årens lopp (Esaiasson, 2002:311). Detta kriterium är framförallt relevant i relation till studiens intervjuer, då det är 6–8 år sedan intervjupersonerna genomförde sin mission i Afghanistan. Detta resulterar i att berättelsernas innehåll kan vara ett annat än om intervjuerna genomförts direkt efter missionens genomförande, något som alltså kan vara både positivt och negativt.

Beroendekriteriet bygger på tre olika aspekter av oberoende: 1. Primärkällor är mest trovärdiga, 2. Källans trovärdighet ökar om samma information fås av flera oberoende personer samt 3. Berättelsen är mer trovärdig om den inte påverkats av yttre omständigheter (Esaiasson, 2002:309). Detta kriteriums tre aspekter är i denna studie relativt uppfyllt då det empiriska materialet endast består av primärkällor. Vidare har studiens trovärdighet ökat genom att använda sig av tolv intervjupersoner, vilket är inom ramen för det ungefärliga antal metodforskare förespråkar. Gällande aspekten påverkan är detta svårt att kontrollera och påverka då det är högst troligt att informanterna fört diskussioner med andra som varit i samma situation. Detta kan dock inte anses vara ett stort problem i denna studie då syftet är att undersöka diskurser, som de facto är socialt konstruerade.

Det sista av källkritikens kriterier är tendenskriteriet som går ut på att en person med intresse i frågan, och som är en del av det man undersöker, alltid kan misstänkas för att vara otillförlitlig och tendentiös (Leth & Thurén, 2000:26). Detta kan inte heller anses vara ett problem för denna studie, även om alla intervjupersoner är en del av målet och troligtvis har intresse i frågan. Anledningen är här samma som för ovanstående, då det är diskurser som ska undersökas finns det egentligen inget är rätt eller fel då allt handlar om subjektiva åsikter. Samtidigt är det möjligt att en förskönad bild av motivet bakom, och uppfattningen av, Afghanistaninsatsen getts. Detta tillhör dock naturen med att använda sig av intervjuer.

6 TRE FREDS- OCH SÄKERHETSDISKURSER

I detta kapitel genomförs studiens analys och det teoretiska ramverket om friktion appliceras på studiens empiriska material om Afghanistaninsatsen. Karaktärsdrag hos de globala, nationella samt lokala freds- och säkerhetsdiskurserna identifieras genom diskursanalys. Respektive analysnivås freds- och säkerhetsdiskurser jämförs sedan för att slutligen ha möjlighet att ge en förklaring till friktion i fredsoperationer.

6.1 De globala freds- och säkerhetsdiskurserna

De globala freds- och säkerhetsdiskurserna analyseras genom att söka efter diskursiva kategorier i de valda FN-resolutionerna. Varje resolution består av ett antal punkter, där varje punkt antingen uppmärksammar vad som genomförts sedan föregående resolution antogs eller vilka del- eller huvudmål som ska uppnås. Varje punkt analyseras enskilt och tillskrivs en diskursiv kategori genom att identifiera diskursiva noder i innehållet. Slutligen analyseras resolutionerna i sin helhet, med sina diskursiva kategorier, för att ha möjlighet att fastställa vilken som är den dominerande globala freds- respektive säkerhetsdiskursen samt vad som karaktäriserar dessa.

6.1.1 Fred

Alla de analyserade resolutionerna innehåller frasen ”condemns in the strongest terms all attacks”²⁴, vilket endast syftar på våldsanvändning. Resolutionerna behandlar även förbudet av vissa typer av explosiva och kemiska vapen. Bland annat så uttalar säkerhetsrådet i resolutionerna 1917, 1943, 2011 att afghanska regeringens framgångsrika förbud av ammoniumnitrat välkomnas²⁵, och i resolution 1974 samt 2041 att afghanska regeringens förbud kommer att fortsätta stödjas²⁶. Vidare innehåller alla resolutioner angående UNAMA att det finns ett krav på att den afghanska regeringen ska implementera regler för kontroll av explosiva ämnen samt kemiska vapen för att minska risken för att den typen av vapen hamnar i motståndarens händer²⁷. I resolution 2041 har punkten gällande förbud av vissa typer av vapen utvecklats ytterligare och uppmuntrar även det internationella samfundet att stödja den afghanska regeringen med att implementera förbudet²⁸.

I samtliga sex resolutioner behandlar säkerhetsrådet på ett eller annat sätt demokrati och Afghanistans valprocesser. I resolution 1890, från 2009 uppmärksammas att FN och ISAF varit stödjande under 2009 års val, men att det internationella samfundet inför valet 2010 behöver stödja att förberedelser genomförs i god tid²⁹. Även i resolution 1917 fastslog säkerhetsrådet att det finns ett behov av en transparent, trovärdig och demokratisk process som bevarar stabilitet och säkerhet genom valperioden inför valet 2010³⁰. I resolution 1934, som fastslogs direkt efter valets genomförande, berömmar säkerhetsrådet det afghanska ledarskapet i relation till

²⁴ S/RES/1890, S/RES/1917, S/RES/1943, S/RES/1974, S/RES/2011 & S/RES/204.

²⁵ S/RES/1917, S/RES/1943 & S/RES/2011.

²⁶ S/RES/1974 & S/RES/1974.

²⁷ S/RES/1917, S/RES/1974 & S/RES/2041.

²⁸ S/RES/2041.

²⁹ S/RES/1890.

³⁰ S/RES/1917.

valprocessen och noterar även att det internationella stödet i relation till valet varit en faktor till detta³¹. I resterande resolutioner från 2011 och 2012, resolution 1974, 2011 samt 2041, fortsätter säkerhetsrådet att uppmärksamma och berömma det afghanska ledarskapet i valprocesserna. Säkerhetsrådet betonar dock samtidigt att det finns fortsatt behov av ytterligare valreformer för att säkerställa att framtida val genomförs korrekt³². I resolutionerna angående UNAMA från 2011 samt 2012 uppmärksammas behovet av demokratisk utveckling mer än i övriga resolutioner, bland annat genom att det direkt uttrycks att säkerhetsrådet ”underscores the importance of a sustainable democratic development in Afghanistan”³³. Vidare noteras i samtliga resolutioner gällande UNAMA att det finns ett fortsatt behov av internationellt stöd till den afghanska regeringen och det afghanska folket för att de ska ha möjlighet att stärka den konstitutionella demokratin³⁴.

I samtliga analyserade resolutioner bekräftar säkerhetsrådet tidigare resolutioner som antagits om kvinnor, fred och säkerhet³⁵. Vidare förtydligas det även i samtliga resolutioner angående ISAF att det framförallt finns ett behov av att stärka kvinnors rättigheter³⁶. I resolutionerna 1943 och 2011 från 2010 respektive 2011 adderar säkerhetsrådet även att det finns ett behov av att stärka kvinnors möjligheter att fullt ut delta i de politiska, ekonomiska och sociala sfärerna av det afghanska livet³⁷. Samtliga resolutioner som antagits från och med oktober 2010 uppmärksammar kvinnor och barn i större omfattning än vad som görs i resolution 1890 från oktober 2009 samt resolution 1917 från mars 2010. I resolution 1943, 1974, 2011 samt 2041 betonar säkerhetsrådet, i anslutning till sin oro gällande det höga antalet civila offer, att det framförallt är kvinnor och barn som faller offer för våldet³⁸. Detta är något som inte uttrycks i varken resolution 1890 eller 1917³⁹. På liknande sätt skiljer det sig mellan resolutionerna som behandlar UNAMA respektive ISAF om hur säkerhetsrådet framhåller behovet av att den afghanska säkerhetssektorn och ANSF stärks. I samtliga resolutioner angående UNAMA förtydligas det att bland annat att träning och material i relation till stärkandet av säkerhetsstyrkorna ska gälla för både män och kvinnor⁴⁰ medan resolutionerna angående ISAF endast uttrycker att den afghanska armén och polisen måste stärkas och således inte gör förtydligandet att det även gäller kvinnor inom dessa organisationer⁴¹.

Samtliga resolutioner angående UNAMA innehåller även ett antal punkter som specifikt berör kvinnor. Bland annat så uppmuntrar säkerhetsrådet i samtliga resolutioner full politisk representation av kvinnor på både nationell och subnationell nivå. Det uppmärksammas även i samtliga resolutioner angående UNAMA att en liten förbättring gällande jämlikheten i Afghanistan skett, och att kvinnors position i samhället delvis stärkts sedan 2001. Samtidigt betonas det att mer behöver göras för att säkerställa kvinnors och flickors rättigheter. Säkerhetsrådet fördömer även alla former av diskrimination och våld mot kvinnor och framförallt våld som används för att hindra flickor från att gå i skolan⁴². I resolution 2041 från

³¹ S/RES/1943.

³² S/RES/1974, S/RES/2011 & S/RES/2041.

³³ S/RES/1974 & S/RES/2041.

³⁴ S/RES/1917, S/RES/1974 & S/RES/2041.

³⁵ S/RES/1890, S/RES/1917, S/RES/1943, S/RES/1974, S/RES/2011 & S/RES/2041.

³⁶ S/RES/1890, S/RES/1943 & S/RES/2011.

³⁷ S/RES/1943 & S/RES/2011.

³⁸ S/RES/1943, S/RES/1974, S/RES/2011 & S/RES/2041.

³⁹ S/RES/1890 & S/RES/1917.

⁴⁰ S/RES/1917, S/RES/1974 & S/RES/2041.

⁴¹ S/RES/1890, S/RES/1943 & S/RES/2011.

⁴² S/RES/1917, S/RES/1974 & S/RES/2041.

2012 betonas det även att kvinnor spelar en vital roll i fredsprocesser och att det därför är nödvändigt att öka inkluderingen av kvinnor i beslutsfattande processer⁴³.

Formuleringen av besluten att förbjuda explosiva samt kemiska ämnen kan som enskilda punkter tolkas som att det endast finns en strävan efter en avvärjning samt att avsluta våldsanvändning, vilket är diskursiva noder för den diskursiva kategorin negativ fred. Dock har majoriteten av de analyserade FN-resolutionerna sin utgångspunkt i en strävan efter att uppnå positiv fred. Demokrati är närvarande i samtliga resolutioner och formuleringen av de punkter som behandlar demokratisering och valprocesser kan tolkas som att FN strävar efter att uppnå en positiv fred i landet då demokrati är en diskursiv nod under den diskursiva kategorin positiv fred. På liknande sätt uppmärksammas även kvinnors och barns ställning i samhället i samtliga resolutioner, vilket också är en diskursiv nod under den diskursiva kategorin positiv fred.

Sammanfattningsvis är det efter genomförd analys möjligt att argumentera för att den dominerande globala fredsdiskursen är positiv fred då det i studiens analyserade FN-resolutioner är möjligt att identifiera samtliga diskursiva noder demokrati, jämlikhet och utveckling. De diskursiva noderna för positiv fred är dessutom mer framstående än de diskursiva noderna för negativ fred, även om dessa också finns närvarande om än i mindre omfattning.

6.1.2 Säkerhet

I samtliga resolutioner angående Afghanistaninsatsen uttalar säkerhetsrådet att det finns ett stöd för ”the sovereignty, independence, territorial integrity and national unity of Afghanistan”⁴⁴. Vidare uttalar det i resolutionerna angående ISAF även att ansvaret för säkerhet samt lag och ordning i landet i huvudsak ligger hos den afghanska staten, även om ISAF uppmuntras till att stödja den afghanska staten⁴⁵. I samtliga resolutioner noteras framstegen som gjorts inom säkerhetssektorreformen men det betonas samtidigt att det finns ett fortsatt behov av att stärka ANSF. Det internationella samfundet uppmuntras till att vara behjälpliga med att utbilda armén och polisen samtidigt som den afghanska säkerhetssektorn ska förberedas på att bedriva verksamhet självständigt utan internationell inblandning⁴⁶.

Precis som resolutionerna uppmärksammar explosiva och kemiska ämnen uppmärksammas det i resolution 1917 från 2010 att landminor är ett stort problem i landet⁴⁷. I resolution 1974 och 2041, från 2001 respektive 2012, uppmärksammas och beröms den afghanska statens beslut att införa ett åtgärdsprogram för landminor för att minska våldsanvändningen. I dessa tre resolutioner har det, utöver avskaffandet av våldsanvändning, även inkluderats att landminor är ett problem eftersom de är ett hot mot mänskligt liv, fred och säkerhet i Afghanistan⁴⁸. Samtidigt upprepar samtliga resolutioner angående ISAF att alla afghanska parter i konflikten ska aktivt delta i fredliga politiska dialoger för att gynna socio-ekonomisk utveckling⁴⁹.

Samtliga analyserade resolutioner bekräftar tidigare antagna resolutioner som behandlar beskyddandet av civila i väpnade konflikter. Säkerhetsrådet uttalar även i samtliga resolutioner angående ISAF att skyddandet av den afghanska befolkningen är en central del av uppdraget

⁴³ S/RES/2041.

⁴⁴ S/RES/1890, S/RES/1917, S/RES/1943, S/RES/1974, S/RES/2011 & S/RES/2041.

⁴⁵ S/RES/1890, S/RES/1943 & S/RES/2011.

⁴⁶ S/RES/1890, S/RES/1917, S/RES/1943, S/RES/1974, S/RES/2011 & S/RES/2041.

⁴⁷ S/RES/1917.

⁴⁸ S/RES/1974 & S/RES/2041.

⁴⁹ S/RES/1890, S/RES/1943 & S/RES/2011.

och det uttrycks allvarlig oro gällande antalet döda civila⁵⁰. I resolution 1890 från 2009 uttrycker säkerhetsrådet ”high number of civilian casualties”⁵¹ medan de i resolution 1943 och 2011 från 2010 respektive 2011 uttrycker ”the increased high number of civilian casualties” och tillägger även att det framförallt gäller kvinnor och barn⁵². I samtliga resolutioner, utom i resolution 1890 från 2009, finns det dessutom en punkt som specifikt behandlar barn. Det uttrycks en stark oro över att talibaner både rekryterar barn som militärer men även att de dödas och stympas som ett resultat av konflikten. Säkerhetsrådet betonar även i relation till detta att det krävs ett avslut på barns utsatthet och skyddet för barn i det afghanska samhället måste öka⁵³. Vidare finns det i samtliga resolutioner ytterligare ett antal punkter som fördömer våldsanvändning mot civilbefolkningen. Bland annat så nämns det i samtliga resolutioner att talibanerna, Al-Qaida samt andra extremist- och illegalt väpnade grupper är ett hot och försvårar för den afghanska staten att ”guarantee the rule of law, to provide security and basic services to the Afghan people, and to ensure the improvement and protection of their human rights and fundamental freedoms”⁵⁴. Slutligen behandlar FN-resolutionerna, framförallt resolutionerna angående UNAMA, även ekonomisk utveckling i Afghanistan. Ett flertal gånger uttalar säkerhetsrådet att ekonomisk och social utveckling ska förespråkas och underlättas, samt att konflikten som finns i landet hindrar detta⁵⁵.

Vissa punkter i FN-resolutionerna syftar endast till att en traditionell säkerhet ska uppnås. Dessa punkter fokuserar på den afghanska staten och dess säkerhet, samt uppbyggandet av en fungerande militär och polisstyrka, vilket är diskursiva noder som representerar traditionell säkerhet. En del av punkterna i FN-resolutionerna är dock hybrider av de diskursiva kategorierna mänsklig samt traditionell säkerhet. Bland annat så uppmanas afghanska parter i konflikten till att delta i politiska dialoger, vilket kan beskrivas som konflikthantering och som är en diskursiv nod inom den diskursiva kategorin traditionell säkerhet. Samtidigt så nämns det i samma punkt att politisk dialog ska föras för att gynna socio-ekonomisk utveckling, vilket är diskursiva noder som återfinns inom den diskursiva kategorin mänsklig säkerhet. Majoriteten av FN-resolutionerna syftar dock till att uppnå mänsklig säkerhet. Den diskursiva kategorin mänsklig säkerhet är människocentrerad och prioriterar säkerhet för civilbefolkningen, vilket anses uppnås genom fungerande statliga institutioner. Vidare så innehåller kategorin de diskursiva noderna ekonomisk utveckling, politisk frihet och kulturell frihet. I FN-resolutionerna återfinns i mycket hög grad en prioritering av säkerhet för civilbefolkningen och som nämnts i tidigare diskussion så uppmuntrades demokratiska reformer och ett uppbyggande av statliga institutioner. Vidare återfinns även en strävan efter att Afghanistan ska uppnå ekonomisk utveckling och politisk frihet.

Sammanfattningsvis är det efter genomförd analys möjligt att argumentera för att den dominerande globala säkerhetsdiskursen är mänsklig säkerhet då majoriteten av innehållet i FN-resolutionerna är människocentrerade och går att härleda till den diskursiva kategorin mänsklig säkerhet. Att säkerhetsrådet dessutom uttalar att ”there is no purely military solution to ensure the stability of Afghanistan” stärker argumentet om mänsklig säkerhet ytterligare då citatet visar på att FN tar avstånd från att endast använda sig av militära lösningar på problemen i landet.

⁵⁰ S/RES/1890, S/RES/1943 & S/RES/2011.

⁵¹ S/RES/1890.

⁵² S/RES/1943 & S/RES/2011.

⁵³ S/RES/1917, S/RES/1943, S/RES/1974, S/RES/2011 & S/RES/2041.

⁵⁴ S/RES/1890, S/RES/1917, S/RES/1943, S/RES/1974, S/RES/2011 & S/RES/2041

⁵⁵ *ibid.*

6.2 De nationella freds- och säkerhetsdiskurserna

De nationella freds- och säkerhetsdiskurserna analyseras genom att söka efter diskursiva kategorier i de valda svenska styr- och policydokumenten. Dokumentens olika stycken analyseras enskilt och tillskrivs en kategori genom att identifiera diskursiva noder i innehållet. Slutligen analyseras de svenska officiella styr- och policydokumenten, med sina diskursiva kategorier, övergripande för att ha möjlighet att fastställa vilken som är den dominerande nationella freds- respektive säkerhetsdiskursen samt vad som karaktäriserar dessa.

I samtliga tre analyserade regeringspropositioner samt i regeringens strategi för Sveriges stöd till det internationella engagemanget i Afghanistan⁵⁶ fastslår regeringen att de svenska mål som finns för Afghanistaninsatsen ska ligga i linje med vad FN:s säkerhetsresolutioner fastslår. Det betonas även att Sverige endast kommer bidra till den internationella väpnade styrkan om det fortsätter att finnas ett giltigt mandat för styrkan enligt FN:s säkerhetsråd⁵⁷. Dessa uttalanden visar på att Sveriges regering till stor del formar sin nationella freds- och säkerhetsdiskurs efter den globala freds- och säkerhetsdiskursen. Målet för hela det svenska engagemanget i Afghanistan uttrycks i strategin från 2010 vara att ”Sveriges engagemang ska stärka Afghanistans förmåga att upprätthålla stabilitet och säkerhet, demokrati och mänskliga rättigheter samt erbjuda sina invånare möjligheter att förbättra sina levnadsvillkor och en rättvis och hållbar utveckling”⁵⁸. Inom ramen för detta finns det dock även mer detaljerade beskrivningar om vilka mål inom fred och säkerhet som ska uppnås, samt hur dessa ska uppnås⁵⁹.

6.2.1 Fred

Samtliga utrikesdeklarationer erbjuder en kort sammanfattning av den svenska ståndpunkten gällande Afghanistaninsatsen för det kommande året, baserat på propositionerna⁶⁰ och strategin⁶¹. I utrikesdeklarationerna berörs de punkter regeringen har för syfte att lägga störst fokus på i insatsen det kommande året. Fokusområdena i relation till Afghanistaninsatsen skiljer sig något mellan de olika utrikesdeklarationerna, men genomgående för samtliga är viljan att bidra till ”ett representativt styre”⁶² samt ”en fredlig och demokratisk utveckling”⁶³. Även i strategin finns det ett stort fokus på demokrati och demokratisk utveckling och Sverige anses enligt strategin ha ett ansvar att bidra till att ”stabilisera och demokratisera Afghanistan” samt ”säkerställa grundläggande värden om demokrati”. I relation till de diplomatiska och politiska insatserna uttrycker regeringen att främjande av en fungerande demokrati ska stå i centrum men att ”mycket återstår för att förankra en demokratisk kultur”. Vidare uttrycker regeringen även att det finns en strävan efter ”en framtid för Afghanistan som en välfungerande och demokratisk nation”⁶⁴. I likhet med utrikesdeklarationerna och strategin har propositionerna stort fokus på demokrati. I samtliga propositioner påtalar regeringen att svenska utvecklingsinsatser ska fokuseras till bland annat demokratisk samhällsstyrning och de uttalar även att politisk dialog ska föras med syfte att främja demokrati och gott samhällsstyre. I relation till det militära engagemanget nämner regeringen även i samtliga propositioner demokratisering och att det

⁵⁶ Benämns här efter som ”strategin”.

⁵⁷ Prop 2009/10:38, Prop 2010/11:35, Prop 2011/2012:29 & Regeringskansliet, 2010b.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Prop 2009/10:38, Prop 2010/11:35 & Prop 2011/2012:29.

⁶¹ Regeringskansliet, 2010b.

⁶² Regeringskansliet, 2010a.

⁶³ Regeringskansliet, 2011 & Regeringskansliet, 2012.

⁶⁴ Regeringskansliet, 2010b.

militära säkerhetsfrämjandet genomförs för att möjliggöra en lösning av politiska uppgifter som resulterar i en ”stabilisering och utveckling av landet i demokratiska former”⁶⁵.

Utrikesdeklarationen från 2012 är den enda av deklARATIONERNA som specifikt behandlar vikten av att främja jämställdhet och kvinnors roll i landets utveckling⁶⁶. I strategin är dock kvinnofrågan betydligt mycket mer närvarande. I samband med att den omfattande våldsnivån i det afghanska samhället och bristen på mänskliga rättigheter uppmärksammas, och att detta måste hanteras, betonas det ofta att kvinnor och flickor är särskilt utsatta. Vidare har regeringen i diskussionen om de svenska utvecklingsinsatserna ett mycket stort fokus på kvinnor och flickor och betonar även här ett flertal gånger att dessa är särskilt utsatta och ska åtnjuta förbättrade levnadsförhållanden i ett fredligt och demokratiskt samhälle⁶⁷. Även i samtliga propositioner är kvinnofrågan ständigt närvarande och regeringen betonar ofta, i relation till samtliga problem som anses finnas i Afghanistan, att kvinnor och flickor är framförallt utsatta samt att det ska genomföras särskilda insatser för kvinnor och flickor inom samtliga insatsområden⁶⁸. I proposition 2010/11:35 läggs extra mycket fokus på kvinnor i relation till diskussionen kring utvecklings- och humanitära insatser. Det hänvisas bland annat till den nya policy för jämställdhet och kvinnors rättigheter som antogs under 2010 och uttalar samtidigt att ”förbättra kvinnors levnadsförhållanden är därför högt prioriterat”⁶⁹.

I samtliga propositioner, utrikesdeklarationer och i strategin berör en stor del av styr- och policydokumenten demokrati. Det uttrycks vid ett flertal tillfällen att uppnå en fredlig och demokratisk utveckling är ett av det svenska samlade bidragets huvudsakliga mål, vilket är en diskursiv nod under den diskursiva kategorin positiv fred. Vidare är även diskussioner om kvinnans ställning i det afghanska samhället högst närvarande i majoriteten av det analyserade materialet på den nationella analysnivån. Det uttrycks vid ett flertal tillfällen att fokus ska vara på demokrati. Även uttalanden om att kvinnor och flickor är speciellt utsatta vanligt förekommande, vilket kan ses som en diskursiv nod under den diskursiva kategorin positiv fred.

Sammanfattningsvis är det efter genomförd analys möjligt att argumentera för att den dominerande nationella fredsdiskursen är positiv fred. Detta eftersom stort fokus läggs på att betona vikten av demokrati och jämlikhet i form av stärkandet av kvinnors och flickors position i det afghanska samhället, vilket är diskursiva noder för den övergripande diskursiva kategorin positiv fred.

6.2.2 Säkerhet

I samtliga svenska propositioner klargörs det att den huvudsakliga uppgiften för det svenska styrkebidraget är att stödja och utbilda ANSF med syfte att förbättra de afghanska säkerhetsstrukturerna för att de självständigt, på sikt, ska ha möjlighet att ansvara för landets säkerhet⁷⁰. I strategin skriver regeringen under diskussionen om de svenska militära insatserna att ”Den internationella säkerhetsstyrkan där Sveriges bidrag ingår, har som huvuduppgift att bistå den afghanska regeringen med att upprätthålla säkerheten i landet, för att därigenom möjliggöra politiska reformer och återuppbyggnad, samt att stödja uppbyggnaden av ANSF. Säkerhetshöjande insatser är avgörande men inte ensamt tillräckliga för att stabilisera

⁶⁵ Prop 2009/10:38, Prop 2010/11:35 & Prop 2011/12:29.

⁶⁶ Regeringskansliet, 2012.

⁶⁷ Regeringskansliet, 2010b

⁶⁸ Prop 2009/10:38, Prop 2010/11:35 & Prop 2011/12:29.

⁶⁹ Prop 2010/11:35.

⁷⁰ Prop 2009/10:38, Prop 2010/11:35 & Prop 2011/12:29.

Afghanistan”⁷¹. I utrikesdeklarationerna från 2010 samt 2011 nämns däremot inte den insats för utbildning av ANSF som svenska Försvarsmakten bedrev i landet⁷². Detta görs dock i utrikesdeklarationen från 2012 och det uttrycks även att regeringen är öppen för en fortsatt insats av denna typ⁷³. Samtidigt som det i relation till det militära engagemanget är fokus på utbildning och rådgivning för ANSF uttalas det i strategin att Afghanistan inte kan ”stabiliseras med enbart militära medel” men regeringen anser samtidigt att den militära närvaron är central för att ha möjlighet att följa upp med vidare utvecklingsinsatser⁷⁴.

Ovanstående representerar de diskussioner som förs i de svenska styr- och policydokumenten gällande det militära engagemanget, resterande innehåll i propositionerna som berör det svenska samlade engagemanget i Afghanistan diskuterar de svenska civila insatserna. Här ligger framförallt fokus på mänskliga rättigheter och i strategin uttalas bland annat att ”Sverige har ett medmänskligt och solidariskt ansvar att bidra till att [...] skapa respekt för de mänskliga rättigheterna och människovärdet”⁷⁵. I samtliga propositioner nämns mänskliga rättigheter på ett flertal ställen, även om det är kortfattat, och oftast i formulerat med något som liknar ”Sverige ska bidra till att gynna mänskliga rättigheter i Afghanistan”⁷⁶.

Regeringen diskuterar även ekonomisk utveckling i samtliga propositioner och uttalar bland annat att fattigdomsbekämpning ska vara ett av de överordnade syftena med de samlade svenska insatserna samt att människor som lever i fattigdom ska få förbättrade levnadsförhållanden⁷⁷. I proposition 2010/11:35 uttrycks, i relation till fattigdomen, även att det ska genomföras ”satsningar som snabbt skapar märkbara resultat för enskilda människor”⁷⁸. Vidare diskuteras det i proposition 2009/10:38 att Sverige ska stödja ”uppbyggnaden av afghanska institutioner” och att 25 procent av bidraget till Afghanistan öronmärks till de norra delarna, och det svenska ansvarsområdet⁷⁹, liknande nämns även i proposition 2011/12:29⁸⁰.

Majoriteten av de nationella styr- och policydokumenten betonar att den primära uppgiften för det militära bidraget är att upprätthålla säkerhet samt att stödja ANSF, vilket är exempel på den diskursiva kategorin traditionell säkerhet. Dock så behandlar majoriteten av de nationella dokumenten sådant som kan placeras under den diskursiva kategorin mänsklig säkerhet. Mycket av innehållet är människocentrat och fokuserar på sådant som mänskliga rättigheter, vilket kan ses som en diskursiv nod under den diskursiva kategorin mänsklig säkerhet. Vidare diskuteras även uppbyggnaden av afghanska institutioner och ekonomisk utveckling, vilket även det är diskursiva noder under den diskursiva kategorin mänsklig säkerhet.

Sammanfattningsvis är det efter genomförd analys möjligt att argumentera för att den dominerande nationella säkerhetsdiskursen är mänsklig säkerhet. Även om traditionell säkerhet är närvarande så är strävan efter den mänskliga säkerheten mer dominant. Detta eftersom samtliga av de fokusområden som benämns i störst omfattning är diskursiva noder under den diskursiva kategorin mänsklig säkerhet.

⁷¹ Regeringskansliet, 2010b.

⁷² Regeringskansliet, 2010a & Regeringskansliet 2011.

⁷³ Regeringskansliet, 2010a, Regeringskansliet 2011, Regeringskansliet 2012.

⁷⁴ Regeringskansliet 2010b.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Prop 2009/10:38, Prop 2010/11:35 & Prop 2011/2012:29.

⁷⁷ Prop 2009/10:38, Prop 2010/11:35 & Prop 2011/2012:29.

⁷⁸ Prop 2010/11:35.

⁷⁹ Prop 2009/10:38.

⁸⁰ Prop 2011/12:29.

6.3 De globala freds- och säkerhetsdiskurserna

De globala freds- och säkerhetsdiskurserna analyseras genom att söka efter diskursiva kategorier i denna studies transkriberade intervjuer. Respektive intervju analyseras mening för mening och varje relevant mening tillskrivas en diskursiv kategori genom att identifiera diskursiva noder i innehållet. Slutligen analyseras intervjuerna i sin helhet, med sina diskursiva kategorier, för att ha möjlighet att fastställa vilken som är den dominerande globala freds- respektive säkerhetsdiskursen samt vad som karaktäriserar dessa.

6.3.1 Fred

Det är på den globala analysnivån möjligt att notera en skillnad mellan vilken typ av fred i Afghanistan som var ambitionen att uppnå och som det arbetades för, respektive vilken fred som uppnåddes. För denna analys får den fred som svenska militärer hade ambitionen och arbetade för att uppnå representera den dominerande fredsdiskursen samtidigt som det i analysen av friktion mellan de olika aktörernas diskurs kan spela in att det var en annan typ av fred som uppnåddes.

”Vår del, den militära delen, var ju i huvudsak där för att skapa säkerhet medan SIDA och som andra som också var där med oss, deras uppgift var ju mer att skapa förutsättning för uppbyggnad” (Intervju 4).

”Det som var det centrala för vår del var ju säkerhet för att låta andra göra det andra liksom. Vi såg på vår roll som att skapa säkerhet så att andra kunde komma in och göra det vi inte kan så att säga” (Intervju 7).

Den stora majoriteten av studiens informanter uttryckte direkt att ett av deras primära syften var att avskaffa våldsanvändning för att skapa förutsättning för andra organisationer att genomföra vidare samhällsutvecklande insatser. Det framgår tydligt att det alltid fanns en förhoppning om att upphörandet av ett brett våldsutövande i landet skulle leda till en mer omfattande samhällsutveckling, men det betonades samtidigt att det inte var uppgift som en militär organisation skulle lösa.

”Jag uppfattar att det fanns en schism mellan om man säger svenska Afghanistankommittén, SIDA och svenska Försvarsmakten... Vilket jag vet att kollegor som var nere på dom första afghanistaninsatserna var oerhört frustrerade över, för det fanns liksom inga svenska satsningar i det svenska ansvarsområdet [...] Det är en sån där tydlig brist i hur Sverige bedriver insatser, att man inte koordinerar den civila och militära delen till samma område” (Intervju 11).

Trots att informanterna ansåg att de skulle bidra med det första steget, säkerhet, så att andra kunde ta över betraktades detta överlämnande inte som fungerande.

”Ett krig behöver ju inte bara bestå av kulor och krut utan det är ju faktiskt att man minskar valmöjligheten för sin befolkning att göra vissa saker” (Intervju 3).

”Så för Sveriges del, eller västländer, så handlar det väl mer om någon form av demokrati och som jag sa att folk ska kunna leva utan att bli utsatta för övergrepp och man ska kunna göra sina egna val i livet, man ska kunna plugga, jobba och utvecklas till det man vill då. Men det är klart att det i Afghanistan... Om man tittar på en by på landsbygden, fred för dom skulle jag vilja säga är att så länge ingen kommer och liksom har ihjäl dom eller allvarligt försämrar deras möjligheter att leva sitt liv skulle jag säga” (Intervju 11).

Informanterna fick frågor om fred i allmänhet, varpå den stora huvuddelen kopplade fred till valmöjligheter och frihet över sina beslut i livet. De globala aktörernas uppfattning om fred inkluderar alltid en avsaknad av våldsanvändning men det uttrycks även att den idealistiska freden inkluderar mer element än endast avsaknad av våldsanvändning. Det finns dock skild

uppfattning mellan fred i Sverige och fred i Afghanistan, där militärerna gällande fred i Afghanistan har en generell pessimism och ser det som mycket svårt att uppnå den typ av fred som vi anses ha i Sverige. Trots att det finns en skillnad i uppfattning mellan fred i Sverige och Afghanistan får den globala fredsdiskursen i relation till Afghanistan anses vara positiv fred då det alltid var denna typ av fred svenska militärer strävade efter att uppnå, även om det inte var möjligt att uppnå i större omfattning.

I vissa fall kommer valet 2010 upp till diskussion och hur svenska Försvarmakten skulle vara närvarande i samband med detta.

”Jag kommer ihåg det där viktiga när dom hade val. Då kraftsamlade vi så att vi kunde understödja att det blev någon form av demokratisk process i landet, även om den var ganska urvattnad men ändå ett steg i rätt riktning [...] Jag tycker faktiskt att kronan på verket var att vi faktiskt genomförde det där valet... De facto eskortera valurnor, fick in ett resultat, den saken var jag nöjd över... Sen valdeltagande och så vidare, det kan ju inte jag styra över” (Intervju 3).

Uttalandena om valprocesserna kan uppfattas som ett bidragande till den demokratiska processen och en positiv fred. Samtidigt så var den militära uppgiften endast att understödja med säkerhet och inte på något sätt arbeta politiskt för den demokratisk utveckling. Dock kan fysisk säkerhet vid valprocessen anses vara en grundläggande beståndsdel för att skapa möjlighet att i fortsättningen nå någon form av vidare demokratisk utveckling på politisk nivå.

Kvinnors ställning i det afghanska samhället fanns dock närvarande, mer eller mindre, i samtliga intervjudiskussioner.

”Vi hade förvisso ett antal tjejer på kompaniet, och även i staben, som var ute och kontaktade den delen av befolkningen för att kunna, ja nå dom också. Men med tanke på att det var stridigheter i stort sett hela tiden var det svårt att få tillgång till kvinnor och barn” (Intervju 5).

”Jag brukar motivera det för mig själv att det i alla fall var några flickor som kunde gå i skolan och lära sig läsa under det halvår jag var där nere. Det kanske gör någon skillnad, för någon flicka i framtiden, när hon växer upp. Hon kanske hann lära sig läsa då” (Intervju 9).

”Bland annat det här med att man försökte stärka kvinnors ställning i Afghanistan, det är ju något som fanns med under genomförandet. Däremot så som man gjorde det, åtminstone under min tid där nere och tidigare, det skulle jag säga att i vissa fall nästan var kontraproduktivt [...] Det fanns ett female engagement team som riktade in sig på afghanska kvinnor [...] Men att vara i det samhället och ha en relation med utländska militärer, än om dom är kvinnor så... Sen försvinner dom och sen då inte ha den kontakten, då blir dom afghanska kvinnorna väldigt utsatta. Åtminstone en av dom blev ihjälslagen...” (Intervju 11).

Det är möjligt att notera att tanken på jämställdhet och kvinnors rätt i samhället fanns närvarande hos den globala aktören, och således även en förhoppning om positiv fred, men samtidigt går det även att utläsa att det var svårt att nå ut till kvinnorna och förbättra deras levnadssituation. Vilket gör att kvinnors rätt i samhället mer blev en ambition att uppnå än något som det i större omfattning direkt bidrog till.

På den globala analysnivån är det möjligt att argumentera för att den typ av fred som svenska militärer uppfattade att de arbetade mot och hade förhoppning att uppnå med insatsen går att härleda till den diskursiva fredskategorin positiv fred. Dock går det de facto fredresultatet istället att härleda till den diskursiva fredskategorin negativ fred. Det fanns många element av positiv fred närvarande i de svenska militärernas arbete, och en ambition och uppfattning om

att de skulle bidra till att avskaffa våldsanvändning för att skapa förutsättning för uppbyggnad. Samtidigt uppstod aldrig ett tillräckligt bra säkerhetsläge och en koordinering mellan militära och civila organisationer för att fullständiga förutsättningar för demokrati, utveckling och jämlikhet skulle uppstå i större omfattning.

Sammanfattningsvis är det efter genomförd analys möjligt att argumentera för att den dominerande lokala fredsdiskursen är positiv fred då det alltid fanns en strävan efter vidare samhällsutveckling bland annat i form av demokrati och kvinnors ställning. Det är samtidigt möjligt att argumentera för att det endast var negativ fred som man lyckades uppnå under de förutsättningar som fanns i Afghanistan, då säkerhetsläget aldrig bedömdes som så pass undermåligt att vidare civila och politiska insatser inte kunde genomföras i större omfattning.

6.3.2 Säkerhet

”Det var ju säkerhet för hela slanten, säkerhet, säkerhet och åter säkerhet!” (Intervju 7).

Ovanstående citat representerar en generell bild över vad samtliga av denna studies informanter uppfattade som Afghanistans största behov samt vad deras primära uppgift i Afghanistan var. Det framgår tydligt att säkerheten var det som svenska militärer ansåg att det fanns störst behov av i landet och det går i intervjuerna att notera en relativt stor enighet över hur de ansåg att denna säkerhet skulle upprättas.

”Vi skulle ner och hjälpa säkerhetsstyrkorna. Deras polis och militär, för att få ett bättre samhälle helt enkelt” (Intervju 2).

”Att stärka den afghanska säkerhetsstrukturen absolut! Det var liksom den primära uppgiften under våran tid. Att se till att ANSF kunde genomföra verksamhet... Sen i realiteten, skulle ja säga, var det ju i nio av tio fall man fick dra dom efter sig” (Intervju 11).

Den huvudsakliga uppfattningen var att svenska Försvarsmakten skulle bidra till att stärka den afghanska staten, polisen och militären, för att de sedan på egen hand skulle ha kapacitet att skydda sin befolkning.

”Man fick ju liksom pusha dom lite framför sig, träffa chefer i god tid innan och planera. Men oftast fick man planera mot, man kunde inte säga vilket datum man skulle göra det, man ljög för dom i början helt enkelt. Och oftast då läckte det, från polisleden framförallt, så man gjorde det en annan dag istället så dom inte fick förvarning” (Intervju 5).

I samtliga intervjuer ges det dock uttryck för att det inte alltid var lätt att arbeta med afghanerna då de framförallt var dåligt utrustade och hade dåligt utbildning, men även för att det i relativt stor omfattning fanns särintressen på högre militär och polisiär nivå och att de svenska militärerna i vissa fall ställde sig frågan vems ärenden de egentligen gick.

Att säkerheten var det primära som behövde upprättas i Afghanistan var en uppfattning som militärerna höll fast vid under hela insatsen. Det uttrycktes dock i vissa fall att förståelsen för hur mycket mer, utöver säkerhet, som behövdes i Afghanistan ökade under missionstiden. Trots att svenska militärer primärt är av uppfattningen att det var en traditionell säkerhet som skulle upprättas i Afghanistan, fanns det samtidigt, hos informanterna, en förhoppning om att det arbete svenska Försvarsmakten genomförde skulle leda till en bredare samhällsutveckling samt att staten skulle uppleva ekonomisk och politisk utveckling. Majoriteten av informanterna uttrycker dock att det inte alltid var ett så gott säkerhetsläge att det var möjligt för andra organisationer att genomföra civila insatser, trots att viljan fanns. På liknande sätt som med den lokala fredsdiskursen är det således möjligt att notera en skillnad mellan vilken typ av säkerhet

i Afghanistan det fanns en ambition att uppnå, respektive vilken säkerhet som det de facto arbetades aktivt för att uppnå.

Precis som gällande fred fick informanterna frågor om säkerhet i allmänhet varpå den stora huvuddelen kopplade säkerhet till trygghet. Informanterna fick även frågan om de hade olika uppfattning om säkerhet i Sverige och Afghanistan, vilket samtliga hade. Säkerhet i Afghanistan uppfattas framförallt att bestå av att inte utsättas för våld medan säkerhet i Sverige anses oftast inkludera mer element. Bland annat så anser de att säkerhet i Sverige, utöver avsaknad av direkt våld, inkluderar fullt fungerande statliga institutioner, ekonomisk säkerhet samt politisk frihet. Att de svenska militärernas egna uppfattning av sin egen säkerhet i Sverige går att härleda till de diskursiva noderna inom kategorin mänsklig säkerhet, samt att de även hade en förhoppning att denna typ av säkerhet även någon gång ska uppstå i Afghanistan visar på att uppfattningen om och förståelsen för mänsklig säkerhet är etablerad bland militärerna. Samtidigt framgår det dock att det finns en tydlig skillnad mellan militärernas privata uppfattning av säkerhet i Sverige och deras yrkesmässiga uppfattning av säkerhet i Afghanistan.

Sammanfattningsvis är det efter genomförd analys möjligt att argumentera för att den dominerande globala säkerhetsdiskursen är traditionell säkerhet. Dock så fanns det alltid små element av den mänskliga säkerheten närvarande – framförallt skyddandet av civilbefolkningen, vilket är en diskursiv nod under den diskursiva kategorin mänsklig säkerhet. Samtidigt var det inte utländska styrkors direkta uppgift att skydda befolkningen, utan den globala aktörens uppgift var istället att understödja afghansk militär och polis så att dessa kunde bedriva den typ av verksamhet som krävde för att garantera fysisk säkerhet för den afghanska civilbefolkningen, vilket är en diskursiv nod under den diskursiva kategorin traditionell säkerhet.

6.4 Friktion mellan freds- och säkerhetsdiskurser

Efter genomförd analys av diskurser på den globala och nationella analysnivån är det möjligt att finna ett samband mellan freds- och säkerhetsdiskurserna, framförallt den diskursiva kategorin positiv fred samt den diskursiva kategorin mänsklig säkerhet. Både FN och den svenska regeringen uttrycker bland annat att civilbefolkningen ska skyddas (mänsklig säkerhet) samtidigt som det betonas att det framförallt gäller kvinnor och flickor (positiv fred). Vidare uttrycks det att statliga institutioner ska stärkas eller upprättas (mänsklig säkerhet) för att skapa förutsättning för demokrati (positiv fred). Det anses även finnas ett samband mellan demokrati (positiv fred) och ekonomisk utveckling samt politisk och kulturell frihet (mänsklig säkerhet).

Även på den globala analysnivån är det möjligt att finna likheter mellan freds- och säkerhetsdiskurserna, men i detta fall gäller det främst ett samband mellan den diskursiva kategorin negativ fred samt den diskursiva kategorin traditionell säkerhet. Analysen visar bland annat att svenska militärer uppfattade att ett stärkande av staten samt en bättre fungerande militär och polis (traditionell säkerhet) skulle bidra till en minskad våldsanvändning (negativ fred). Dock så är det värt att poängtera att sambandet mellan freds- och säkerhetsdiskurserna på den globala analysnivån inte är lika svartvitt som på den globala och nationella analysnivån. Detta eftersom aktörer på den globala analysnivån hade som arbetsuppgift att avskaffa våldsanvändning (negativ fred) men samtidigt var av uppfattningen att det gjordes för civilbefolkningen och inte för staten (mänsklig säkerhet).

Analysnivå	Dominant fredsdiskurs	Exemplifierande citat
Global	Positiv fred	”Underscores the importance of a sustainable democratic development in Afghanistan” ⁸¹ . “Recalls that women play a vital role in the peace process” ⁸² .
Nationell	Positiv fred	”I centrum för dialogen ska stå främjande av en fungerande demokrati” ⁸³ .
Glokala	Positiv fred	”Vår del, den militära delen, var ju i huvudsak där för att skapa säkerhet medan SIDA och som andra som också var där med oss, deras uppgift var ju mer att skapa förutsättning för uppbyggnad” (Intervju 4).

Med hjälp av diskursanalysen är det möjligt att argumentera för att det finns en friktion mellan den globala och nationella respektive den lokala analysnivån avseende freds- och säkerhetsdiskurser i relation till Afghanistaninsatsen. Samtliga analysnivåer innehåller samma fredsdiskurs, positiv fred, gällande vilken ambitionen med insatsen var. Dock så fanns det på den lokala nivån en uppfattning om att steget negativ fred aldrig uppfylldes fullt ut och att arbetet för positiv fred därför inte heller kunde genomföras fullständigt även om positiv fred alltid var ambitionen.

Analysnivå	Dominant säkerhetsdiskurs	Exemplifierande citat
Global	Mänsklig säkerhet	“Protecting the Afghan population as central element of the mission” ⁸⁴ .
Nationell	Mänsklig säkerhet	”Sverige har ett medmänskligt och solidariskt ansvar att bidra till att [...] skapa respekt för de mänskliga rättigheterna och människovärdet” ⁸⁵ .
Glokala	Traditionell säkerhet	”Vi skulle ner och hjälpa säkerhetsstyrkorna. Deras polis och militär, för att få ett bättre samhälle helt enkelt” (Intervju 2).

Avseende den dominerande säkerhetsdiskursen är det möjligt att urskilja en tydligare skillnad då den dominerande säkerhetsdiskursen på den globala och nationella analysnivån är mänsklig säkerhet medan den dominerande säkerhetsdiskursen på den lokala analysnivån är traditionell säkerhet. Det är dock samtidigt möjligt att notera en förhoppning om mänsklig säkerhet även på den lokala analysnivån, även om svenska militärer inte arbetade specifikt mot detta i samma omfattning.

Skillnaden mellan de olika analysnivåerna ligger främst i att den lokala aktören anser att det primära var att bekämpa den omfattande våldsanvändningen och skapa fysisk säkerhet för att över huvud taget kunna bygga vidare på en bredare samhällsutveckling. På den globala och nationella analysnivån är det ett större fokus på bredare och mer omfattande målsättningar som går att härleda till positiv fred och mänsklig säkerhet trots att det, enligt den lokala aktören, inte var möjligt att genomföra i större omfattning i Afghanistan då säkerhetsläget var så

⁸¹ S/RES/1974 & S/RES/2041.

⁸² S/RES/2041.

⁸³ Regeringskansliet, 2010b.

⁸⁴ S/RES/1890, S/RES/1943 & S/RES/2011.

⁸⁵ Regeringskansliet, 2010b.

undermåligt. Det är möjligt att argumentera för att den lokala aktören på plats i Afghanistan delvis är av åsikten att primärt fokus är att öka säkerhetsstrukturen eftersom de genomgått lokalisering och att deras uppfattning, och diskurs, därmed till viss del formats av den lokala kontexten i Afghanistan. Samtidigt är det nödvändigt att nämna att den lokala aktören i detta fallet är en militär organisation och att det traditionellt sett är en militär uppgift att uppbreda samt upprätthålla säkerhet och inte att bygga upp statliga institutioner.

Vissa informanter har en stark uppfattning om att det inte fanns en full förståelse från det internationella samfundet och svenska politiker om vad som pågick i Afghanistan utan att majoriteten av politiker och beslutsfattare hade en orealistisk bild av situationen. Andra är lite mer ödmjuka och anser att de politiker och beslutsfattare som hade direkt med insatsen att göra hade en ganska stor och bra förståelse för vad som genomfördes och hur situationen var i Afghanistan, men att det endast var en liten krets som hade den verkliga informationen.

”I Afghanistan så brukade motståndaren säga att ni har klockorna, men vi har tiden”... Så dom väntade liksom bara ut till det internationella samfundet drog sig ur och sen återtar man den terräng som man då kanske hade förlorat när det var mycket västerländska militärer i landet. (Intervju 11).

Ovanstående citat, innehållandes ett välanvänt talesätt i Afghanistan, kommer upp till diskussion i ett flertal intervjuer. Citatet nämndes främst i relation till att informanterna ansåg att FN:s och svenska politikernas mål med insatsen var orealistiska med de resurser och den tidsram som fanns samt att det skulle vara mycket svårt, om inte omöjligt, att besegra motståndaren under de dryga tretton år utländska militära trupper var i Afghanistan.

Trots att vissa av denna studies informanter upplevde att det hos svenska politiker fanns en bristfällig bild av situationen i Afghanistan är det inte möjligt att utläsa att så var fallet genom att analysera svenska styr- och policydokument samt studiens intervjuer. I samtliga propositioner avseende det svenska bidraget i Afghanistan finns ett kapitel som endast behandlar de militära insatserna. Där listas vilka uppgifter det svenska militära bidraget hade och dessa uppgifter är samma som de som de svenska militärerna uppfattade som sin uppgift. En stor skillnad är dock i vilken omfattning regeringen nämner och diskuterar de militära respektive politiska uppgifter som skulle genomföras. Svenska regeringen tillskriver endast svenska Försvarsmakten uppgiften att understödja ANSF samt bidra till säkerhet och stabilitet medan de politiska målen hänvisas till civila organisationer, vilket är samma uppfattning som de svenska militärerna har. Dock så beskrivs och diskuteras de militära uppgifterna på knappt två sidor medan de civila målen berörs på närmre tjugo sidor i samtliga propositioner och strategin. Svenska officiella styr- och policydokument består således huvudsakligen av politiska målsättningar, samtidigt som de lokala aktörerna vittnar om att detta inte var möjligt att genomföra i någon större omfattning eftersom den grad av säkerhet och stabilitet som hade krävts inte uppnåddes. De lokala aktörerna är medvetna om att det finns ett samband mellan säkerhet och samhälls utveckling men i stort sett samtliga anser att Afghanistan hade ett så pass dåligt säkerhetsläge att det nästan inte var möjligt att bygga vidare på samhällsstrukturen. Högre säkerhet behövde således upprättas innan sambandet mellan säkerhet och utveckling kunde existera fullt ut.

7 AVSLUTANDE DISKUSSION

I detta kapitel presenteras ett sammanfattande resultat av analysen och frågeställningen besvaras. Studiens resultat sätts även i relation till tidigare forskningsresultat. Vidare kommer det att genomföras en reflektion av studiens forskningsdesign samt teoretiska ramverk och slutligen kommer förslag på vidare forskning att presenteras.

7.1 Sammanfattande resultat

Afghanistan har i över ett decennium varit spelplan för en internationell insats där ett flertal aktörer och dess respektive diskurser fått samexistera. För denna studie har tre aktörer valts att analyseras för att se vad deras respektive dominerande freds- och säkerhetsdiskurser karaktäriserats av. För att slutligen ha möjlighet att ge en förklaring till den friktion som ofta uppstår i internationella insatser. Efter genomförd analys är det möjligt att notera att samtliga fredsdiskurser – global, nationell och glokala – karaktäriseras av diskursiva noder under den diskursiva kategorin positiv. Vad gäller de olika säkerhetsdiskurserna är det möjligt att notera att de globala och nationella säkerhetsdiskurserna karaktäriseras av diskursiva noder under den diskursiva kategorin mänsklig säkerhet medan den glokala säkerhetsdiskursen karaktäriseras av diskursiva noder under den diskursiva kategorin traditionell säkerhet.

Trots att det finns en motsättning mellan de olika aktörernas säkerhetsdiskurser, framförallt mellan de globala och nationella å ena sidan, och glokala å andra sidan, är det inte troligt att det endast är detta som är orsaken bakom friktionen. Samtliga aktörer är av uppfattningen att militären endast ska genomföra militära uppgifter så som att skapa säkerhet och stabilitet, och inte genomföra uppgifter som direkt syftar till att uppnå politiska mål och i slutändan mänsklig säkerhet. Den glokala aktörens primära uppgift anses av samtliga analysnivåers aktörer ha varit att upprätthålla säkerhet så att andra icke-militära aktörer kan vidta vidare åtgärder för att uppnå de politiska målen. Istället för att det är motsättningarna mellan de olika aktörernas säkerhetsdiskurser som är den stora faktorn bakom friktionen är det möjligt att friktionen beror på att det finns en skillnad i hur säkerhetssituationen i Afghanistan uppfattats. På den globala och nationella analysnivån tycks det funnits en uppfattning att det var möjligt för de icke-militära aktörerna att verka relativt omfattande i Afghanistan medan den glokala aktören vittnar om att det mycket sällan var ett så pass bra säkerhetsläge att det var möjligt att genomföra andra insatser än de militära och som syftade till annat än att avsluta våldsanvändning.

För att ge svar på denna studies övergripande frågeställning om hur vi kan förstå friktion mellan globala, nationella och glokala diskurser och aktörer i relation till freds- och säkerhetssituationen i Afghanistan mellan åren 2010 och 2012 kan vi, precis som i början av denna studie, vända oss till Clausewitz citat om att krig inte uppfattas på samma sätt på avstånd som det gör på nära håll. Resultaten av denna studies analys gör det möjligt att argumentera för att den primära anledningen till friktionen mellan globala, nationella och glokala aktörer i fredsoperationer uppstår på grund av att de glokala aktörerna genomgått en så kallad lokalisering och därmed har en annan uppfattning av konflikten. En uppfattning som oftast är mer realistisk och baserad på situationen i konfliktområdet. Att på avstånd bedöma vad som är det största behovet i ett krigsdrabbat land, samt hur genomförandet av vissa uppgiftsspecifika insatser ska prioriteras, kan vara nästintill omöjligt om det inte finns en personlig erfarenhet

från krigsområdet. Det är även denna brist på erfarenhet från krigsområdet som resulterar i friktionen mellan aktörer och diskurser i fredsoperationer.

Studien har bidragit empiriskt till forskningen genom att använda sig av berättelser som inhämtats genom intervjuer med svenska militärer som tjänstgjort i Afghanistan. Denna typen av material är underrepresenterat i forskningen och inhämtandet samt användandet av svenska militärers erfarenheter bidrar således till en ökad förståelse för svenska militärers uppfattning om Afghanistaninsatsen, och i förlängningen även till den övergripande förståelsen för den komplexa konflikten och militära operationen i Afghanistan.

Studiens viktigaste teoretiska bidrag är att utveckla samt stärka friktionsteorin. Det grundläggande teoretiska ramverket använder sig endast av globala och lokala aktörer vid en undersökning av friktionen som kan uppstå i fredsoperationer. Denna studies teoretiska ramverk är en utveckling av tidigare teori då även den nationella och den globala aktören inkluderas i analysen av friktion. Studien är även teoriutvecklande eftersom den knyter samman friktionsteorin med diskursanalysen, och visar på hur friktion i fredsoperationer kan analyseras genom att undersöka de diskurser som finns angående fredsoperationer. Studiens resultat gällande den existerande friktionen mellan aktörer och diskurser samt tidigare forskning om global och lokal friktion stärker friktionsteorin. Då friktion i fredsoperationer är ett relativt outforskat område, så som det undersökts i denna och tidigare nämnd forskning, bidrar denna studie till att stärka det övergripande teoretiska ramverket om friktion.

Sammanfattningsvis går det att argumentera för att friktionen mellan aktörer och diskurser är liten men likväl närvarande. Friktionen kan förklaras med hjälp av Susan Buckley-Zistels (2016:18) tidigare nämnda uttalande om att det ofta finns en skillnad i global ambition och den lokala kontexten. I relation till Afghanistaninsatsen är det efter denna studie möjligt att notera en skillnad mellan vad som önskades att genomföras samt vad som var möjligt att genomföra i Afghanistan. Det fanns således även en skillnad i vilka huvudsakliga målsättningar de olika aktörerna strävade efter att genomföra samt vilka uppgifter de olika aktörerna ansåg skulle prioriteras att genomföras. Dessa skilda målsättningar och prioriteringar resulterade sedermera i friktion mellan globala, nationella och globala aktörer och diskurser.

7.2 Reflektioner

Alla intervjupersoner i denna studie har varit män och det är möjligt att studiens resultat påverkats om intervjupersonerna varit både män och kvinnor. För denna studie ansågs dock intervjupersonernas position, och inte kön, vara det mest centrala för att ha möjlighet att ta del av den globala freds- och säkerhetsdiskursen. Det är även möjligt att det faktum att jag som ung studerande kvinna genomfört intervjuer med äldre män som verkar i en traditionellt sett patriarkalisk organisation har påverkat intervjuerna, detta är dock inte något som varit möjligt att påverka inför denna studie. Samtidigt är det värt att nämna att samtliga intervjupersoner visat intresse och uppskattning för studiens problemformulering samt varit hjälpsamma med materialinsamlingen.

Den inledande intervjuguiden innehöll ett antal mer fördjupande frågeställningar, men efter att ha haft ett inledande samtal med samtliga intervjupersoner samt genomfört pilotintervjuerna fattades beslutet att inte inkludera dessa frågeställningar. Den främsta anledningen var att majoriteten av de personer som intervjuats samt de två som pilotintervjuerna genomfördes uttalade att tiden i Afghanistan är något de bearbetat och lagt bakom sig. Dessa uttalanden har tagits i beaktning och respekterats då denna uppsats inte har något som helst syfte i att riva upp gamla sår. Därför har frågor som kan anses bringa upp för starka känslor exkluderas. Detta kan

anses vara en brist i studien då det eventuellt hade varit möjligt att gå in mer på djupet gällande den globala aktörens känslor och uppfattningar kring Afghanistaninsatsen samt vad som skedde i Afghanistan, men detta är något som kan genomföras i en framtida studie som har en mer antropologisk ansats.

7.3 Vidare forskning

Denna studie har bidragit till en utveckling av det teoretiska ramverket om friktion, men då denna studie endast undersöker ett fall hade det varit intressant att genomföra liknande studier om andra fredsinsatser. Detta för att, om möjligt, påvisa att skillnaden i uppfattning mellan det globala, nationella och globala även existerat i andra kontexter och på så vis stärka teorin ytterligare. Ett exempel som ligger väldigt nära till hands, från ett svenskt perspektiv, är fredsoperationen i Mali. På liknande sätt hade det även varit intressant att genomföra en studie som denna men då inte från ett svenskt perspektiv, och således använda sig av ett annat material än vad denna studie gjort på den nationell och globala analysnivån.

Som nämnt i 7.2 Reflektioner gjorde det strategiska urvalet av intervjupersoner det inte möjligt att inkludera kvinnor bland intervjupersonerna. Det hade dock varit intressant att genomföra en liknande studie utifrån ett feministiskt perspektiv. Detta hade alternativt resulterat i en undersökning om, och i vilken utsträckning, det finns en skillnad mellan kvinnors respektive mäns freds- och säkerhetsdiskurs. Det hade även varit möjligt att ta en sådan studie ett steg längre och undersöka hur kvinnors respektive mäns freds- och säkerhetsdiskurser förhåller sig till globala respektive nationella freds- och säkerhetsdiskurser.

Vidare gick det i analysen av den globala aktören att notera en skillnad i hur olika personer med olika befattning uppfattade vilka behov som fanns i Afghanistan samt hur dessa skulle uppfyllas. Framförallt har det noterats att stabschefer oftast har ett större fokus på, och större medvetenhet kring, de civila målsättningarna som fanns inom ramen för det internationella engagemanget. Detta öppnar upp för liknande forskning som denna studie genomfört men då med fokus på huruvida det finns en friktion mellan uppfattningen hos personer med olika militär befattning, samt hur denna friktion kan förklaras mer omfattande än endast genom olika befattningar.

KÄLLFÖRTECKNING

Litteratur

- Agrell, Wilhelm (2013). *Ett krig här och nu: Sveriges väg till väpnad konflikt i Afghanistan*. Riga: Atlantis
- Autesserre, Séverine (2014). *Peaceland: conflict resolution and the everyday politics of international intervention*. Cambridge: Cambridge University Press
- Barnett, Michael & Fang, Songying (2014). "Compromised peacebuilding". *International Studies Quarterly*, 58:608–620
- Bellamy, Alex (2010). The Responsibility to Protect-Five Years On. *Ethics & International Affairs*, 24(2):143–169
- Bellamy, Alex. (2013). "The Responsibility to Protect". I Williams, Paul D. (2013). *Security Studies: An Introduction*. London: Routledge, s.486–502
- Blatter, Joachim (u.å.). "Glocalization". I *Encyclopedia Britannica*. Tillgänglig på: <https://www.britannica.com/topic/glocalization>, 2018-10-12
- Bergström, Göran & Ekström, Linda (2018). "Tre diskursanalytiska inriktningar". I Boréus, Kristina & Bergström, Göran (2018). *Textens mening och makt*. Lund: Studentlitteratur AB
- Björkdahl, Annika m.fl. (2016a). "Introduction: peacebuilding through the lens of friction". I Björkdahl, Annika m.fl. (2016). *Peacebuilding and friction: global and local encounters in post conflict societies*. Abingdon, Oxon: Routledge, s.1–16
- Björkdahl, Annika m.fl. (2016b). "Conclusion: peacebuilding and the significance of friction". I Björkdahl, Annika m.fl. (2016). *Peacebuilding and friction: global and local encounters in post conflict societies*. Abingdon, Oxon: Routledge, s.203–2013
- Björkdahl, Annika & Gusic, Ivan (2016). "Sites of friction: governance, identity and space in Mostar". I Björkdahl, Annika m.fl. (2016). *Peacebuilding and friction: global and local encounters in post conflict societies*. Abingdon, Oxon: Routledge, s.84–102
- Björkdahl, Annika & Höglund Kristine (2013). "Precarious peacebuilding: friction in global-local encounters". *Peacebuilding*, 1(3):289–299
- Bryman, Alan (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber
- Buckley-Zistel, Susanne (2016). "Frictional spaces: transitional justice between the global and the local". I Björkdahl, Annika m.fl. (2016). *Peacebuilding and friction: global and local encounters in post conflict societies*. Abingdon, Oxon: Routledge, s.17–31
- Clausewitz, Carl von (1991). *Om kriget*. Stockholm: Bonnier fakta
- Dalen, Monica (2015). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups utbildning
- Dunmire, Patricia L. (2013). "New world coming". I Hodges, Adam (2013). *Discourses of War and Peace*. New York: Oxford University Press, s.24–47
- Esaiasson, Peter (2002). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik
- Galtung, Johan (1969). "Violence, peace and peace research". *Journal of Peace Research*, 6(3):167–191
- Galtung, Johan & Fischer, Dietrich (2013). *Pioneer of Peace Research*. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin
- Hampson, Fen Osler (2013). "Human security". I Williams, Paul D. (2013). *Security Studies: An Introduction* (2nd edn). London: Routledge, s.279–294
- Heathershaw, John (2008). "Unpacking the liberal peace: The dividing and merging of peacebuilding discourses". *Journal of International Studies*, 36(3): 597–621
- Hodges, Adam (2013). "War, discourse, and peace". I Hodges, Adam (2013). *Discourses of War and Peace*. New York: Oxford University Press, s.4–20

- Hughes, Caroline; Öjendal, Joakim & Schierenbeck, Isabell (2015). "The struggle versus the song – the local turn in peacebuilding: an introduction". *Third World Quarterly*, 36(5):817–824
- Höglund, Kristine & Orjuela Camilla (2016). "Friction over justice in post-war Sri Lanka: actors in local-global encounters". I Björkdahl, Annika m.fl. (2016). *Peacebuilding and friction: global and local encounters in post conflict societies*. Abingdon, Oxon: Routledge, s.120–137
- Jabri, Vivienne (2013). "Peacebuilding, the local and the international: A colonial or postcolonial rationality?". *Peacebuilding*, 1(1):3–16
- Jarstad, Anna K. (2013). "Unpacking the friction in local ownership of security sector reform in Afghanistan". *Peacebuilding*, 1(3):381–396
- Jarstad, Anna K. & Olsson, Louise (2012). "Hybrid Peace Ownership in Afghanistan: International Perspectives of Who Owns What and When". *Global Governance* 18(1):105–119
- Lawson, Stephanie. (2012). *International Relations*. Cambridge, UK: Polity Press
- Leth, Göran, Thurén, Torsten. (2000). *Källkritik för Internet*. Rapport 177. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar
- Noreen, Erik; Sjöstedt, Roxanna & Ångström, Jan (2017). "Why small states join big wars: the case of Sweden in Afghanistan 2002–2014". *International Relations*, 31(2):145–168
- Mac Ginty, Roger (2012). "Routine peace: Technocracy and peacebuilding". *Cooperation and conflict*, 47(3):287–308
- Mac Ginty, Roger & Richmond, Oliver P. (2013). "The local turn in peace building: A critical agenda for peace". *Third World Quarterly*, 34(5):763–783
- Mannergren Selimovic, Johanna (2016). "Frictional commemoration: local agency and cosmopolitan politics at memorial sites in Bosnia-Herzegovina and Rwanda". I Björkdahl, Annika m.fl. (2016). *Peacebuilding and friction: global and local encounters in post conflict societies*. Abingdon, Oxon: Routledge, s.48–63
- Millar, Gearoid (2016). "Respecting complexity: compound friction and unpredictability in peacebuilding". I Björkdahl, Annika m.fl. (2016). *Peacebuilding and friction: global and local encounters in post conflict societies*. Abingdon, Oxon: Routledge, s.32–47
- Millar, Gearoid (2013). "Expectations and Experiences of Peacebuilding in Sierra Leone: Parallel Peacebuilding Processes and Compound Friction". *International Peacekeeping*, 20(2):189–2013
- O'Connell, Mary Ellen. (2010). Responsibility to Peace: A Critique of R2P. *Journal of Intervention and Statebuilding*, 4(1):39–52
- Paffenholz, Thania (2015). "Unpacking the local turn in peacebuilding: a critical assessment towards an agenda for future research". *Third World Quarterly*, 36(5):857–874
- Paris, Robert (2010). "Saving liberal peacebuilding". *Review of International studies*, 36:337–365
- Pratt, Mary Louise (1991). "Arts of the contact zone". *Profession*
- Pugh, Michael (2013). "Peace operations". I Williams, Paul D. (2013). *Security Studies: An Introduction* (2nd edn). London: Routledge, s.393–408
- Ramsbotham, Oliver; Woodhouse, Tom & Miall, Hugh (2011). *Contemporary conflict resolution: the prevention, management and transformation of deadly conflicts*. 3. ed, fully rev. and expanded Cambridge: Polity.
- Richmond, Oliver P. (2008). *Peace in international relations*. London: Routledge
- Richmond, Oliver P. & Mitchell, Audra (2011). "Peacebuilding and Critical Forms of Agency: From Resistance to Subsistence". *Alternatives: Global, Local, Political*, 36(4):326–344
- Roberts, Adam (2009). "Doctrine and Reality in Afghanistan". *Survival*, 51(1):29–60

- Schierenbeck, Isabell (2015). "Beyond the local turn divide: lessons learnt, relearnt and unlearnt". *Third World Quarterly*, 36(5):1023–1032
- Thomas, Caroline & Williams, Paul D. (2013). "Poverty". I Williams, Paul D. (2013). *Security Studies: An Introduction* (2nd edn). London: Routledge, s.295–310
- van der Lijn, Jaïr (2013). "Imagi-Nation Building in Illusionstan: Afghanistan, Where Dilemmas Become Dogmas, and Models are Perceived to be Reality". *International Peacekeeping*, 20(2):173–188
- Wallensteen, Peter (2015). *Quality peace: Peacebuilding, victory and world order*. New York, NY: Oxford University Press
- Weiss, Thomas (2007). "R2P After 9/11 and the World Summit". *Wisconsin International Law Journal*, 24(3):741–760
- Wendt, Maria & Åse, Cecilia (2016). "För Sverige – med livet som insats: Afghanistankriget, döden och demokratin". *Statsvetenskaplig tidskrift*, 118: 2016/3
- Williams, Paul D. (2013). "Security studies: An introduction". I Williams, Paul D. (2013). *Security Studies: An Introduction* (2nd edn). London: Routledge, s.1–12
- Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2002). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur AB
- Yin, Robert (2006). *Fallstudier: Design och genomförande*. Malmö: Liber

Offentliga dokument

- Förenta nationerna (2009), Resolution 1890, S/RES/1890, 2009-10-08. Tillgänglig på: <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7b65BF9F9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7d/Afgh%20SRES%201890.pdf>
- Förenta nationerna (2010), Resolution 1917, S/RES/1917, 2010-03-22. Tillgänglig på: <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7b65BF9F9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7d/Afgh%20S%20RES%201917.pdf>
- Förenta nationerna (2010), Resolution 1943, S/RES/1943, 2010-10-13. Tillgänglig på: <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7b65BF9F9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7d/Afgh%20S20101943.pdf>
- Förenta nationerna (2011), Resolution 1974, S/RES/1974, 2011-03-22. Tillgänglig på: <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7b65BF9F9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7d/Afgh%20S%20RES%201974.pdf>
- Förenta nationerna (2011), Resolution 2011, S/RES/2011, 2011-10-12. Tillgänglig på: <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7b65BF9F9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7d/Afghan%20SRES%202011.pdf>
- Förenta nationerna (2012), Resolution 2041, S/RES/2041, 2012-03-22. Tillgänglig på: <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7b65BF9F9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7d/Afgh%20S%20RES%202041.pdf>
- Proposition 2001/02:60, *Svenskt deltagande i en multinationell säkerhetsstyrka i Afghanistan*. Tillgänglig på: <https://www.regeringen.se/49b735/contentassets/46ac03b0caed43b5a2308bc16dd3145b/svenskt-deltagande-i-en-multinationell-sakerhetsstyrka-i-afghanistan>
- Proposition 2005/06:34, *Utökat deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan*. Tillgänglig på: <http://data.riksdagen.se/fil/a3e7562b-840e-49e1-bd07-9bef485f3854>
- Proposition 2009/10:38, *Fortsatt svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF)*. Tillgänglig på: <https://data.riksdagen.se/fil/FDDDB01D2-51B3-4B90-97F8-46C9EA496A25>

- Proposition 2010/11:35, *Fortsatt svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF)*. Tillgänglig på: <https://data.riksdagen.se/fil/12B1DB73-C39F-4B34-9B75-15845E237EE3>
- Proposition 2011/12:29, *Fortsatt svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF)*. Tillgänglig på: <https://data.riksdagen.se/fil/09496345-A400-40A4-8CA1-AB91F5702D30>
- Regeringskansliet (2010a). *Utrikesdeklarationen 2010*. Tillgänglig på: <https://www.regeringen.se/49b754/contentassets/271b66c5df54458ca8c00f01c5a4ab23/utrikesdeklarationen-2010>
- Regeringskansliet (2010b). *Strategi för Sveriges stöd till det internationella engagemanget i Afghanistan*. Tillgängligt på: <https://www.regeringen.se/49b728/contentassets/6284170ece4f493cad8960d2369bbcf6/strategi-for-sveriges-stod-till-det-internationella-engagemanget-i-afghanistan>
- Regeringskansliet (2011). *Utrikesdeklarationen 2011*. Tillgänglig på: <https://www.regeringen.se/49b754/contentassets/efafb36b5b6d474eaa592515b6a980cf/utrikesdeklarationen-2011>
- Regeringskansliet (2012). *Utrikesdeklarationen 2012*. Tillgänglig på: <https://www.regeringen.se/49b754/contentassets/72a070ae4357403bb6e19ce1dbb623c3/regeringens-deklaration-vid-2012-ars-utrikespolitiska-debatt-i-riksdagen-onsdagen-15-februari-2012>
- FOI (2016). *Det är på riktigt nu! Hur det svenska Isaf-deltalandet har påverkat Försvarsmakten*. Bilaga till skrivelse FOI-2015-1631, Stockholm: FOI. Tillgänglig på: https://www.foi.se/download/18.1b4084ea15549d027d12078/1466509560009/Detarpari_ktigtnu_foretryck2.pdf
- Statens offentliga utredningar (2017), SOU 2017:16. *Sverige i Afghanistan 2002–2014*. Tillgänglig på: <https://www.regeringen.se/492dc9/contentassets/257a87e121a14684b4fb7e4488131827/sveriges-samlade-engagemang-i-afghanistan-under-perioden-20022014-sou-2017.16.pdf>

Intervjuer

- Intervju 1, Stabschef FS19, 2018-11-15
- Intervju 2, Kompanichef FS19, 2018-11-19
- Intervju 3, Plutonchef FS19, 2018-11-19
- Intervju 4, Stabschef FS20, 2018-11-29
- Intervju 5, Kompanichef FS20, 2018-11-30
- Intervju 6, Plutonchef FS20, 2018-11-29
- Intervju 7, Stabschef FS21, 2018-11-29
- Intervju 8, Kompanichef FS21, 2018-11-19
- Intervju 9, Plutonchef FS21, 2018-11-20
- Intervju 10, Stabschef FS22, 2018-12-13
- Intervju 11, Kompanichef FS22, 2018-11-23
- Intervju 12, Plutonchef FS22, 2018-11-15

BILAGOR

Bilaga 1: Intervjuunderlag – Friktion i fredsoperationer

(Innan inspelning)

Namn:

Befattning:

Mission:

Datum och typ av intervju:

Nämnas med befattning samt mission i uppsatsen:

Ta del av transkribering och uppsatsen som helhet:

(Inspelning påbörjas)

Inledande frågor

Vad var din personliga motivation till att åka på insatsen?

Om du tänker tillbaka på din tid i Afghanistan, vad identifierade du dig som? Internationell fredssoldat, svensk fredssoldat eller som något annat?

Uppfattning av vilket behov som fanns

Innan du åkte till Afghanistan, hur uppfattade du situationen i landet? Vad uppfattade du som det fanns störst behov av i landet?

När du kom till Afghanistan, ändrades denna uppfattning då och vad uppfattade du då det var störst behov av?

Ändrades uppfattningen ytterligare gånger under insatsens gång? Om ja, när, hur och varför?

När du lämnade Afghanistan, vad uppfattade du då var det största behovet?

Globala och internationella mål med, och uppgifter under, Afghanistaninsatsen

Innan du åkte ner till Afghanistan, hade du någon kunskap om vad FN-resolutionerna om Afghanistaninsatsen uttryckte för mål med insatsen samt hur dessa mål skulle uppnås?

Om ja, vad ansåg du var det som FN framhävde som viktigast att genomföra?

Tycker du att målen som FN ansåg var de viktigaste, de facto var de viktigaste? Om nej, vad skulle man fokuserat på istället?

Kan du relatera till de mål som FN uppgav (utan inbördes ordning)?

1. Den afghanska staten ska kunna garantera säkerhet i hela Afghanistan.
2. Afghanistan ska aldrig igen bli ett tillhåll för terrorister.
3. Kvinnor och barns ställning i samhället ska öka.
4. Den afghanska staten ska stärka de institutioner som krävs för demokrati, social och ekonomisk utveckling, rättssäkerhet samt att upprätthålla mänskliga rättigheter.

Vilket av FN:s mål kan du relatera mest till? Varför? Är det något av målen som du har mycket svårt att relatera till?

Innan du åkte ner till Afghanistan, hade du någon kunskap om vilka mål Sverige och svenska politiker hade för insatsen?

Om ja, vad ansåg du var det som svenska politiker framhävde som viktigast att genomföra?

Tycker du att målen som svenska politiker ansåg var de viktigaste, de facto var de viktigaste?
Om nej, vad skulle man fokuserat på istället?

Kan du relatera till de svenska målen som uppgavs (utan inbördes ordning)?

1. Minskad fattigdom.
2. Ökad säkerhet och stabilitet.
3. Social och ekonomisk utveckling.
4. Demokratisk utveckling.
5. Stärkande av kvinnors ställning.
6. Ökad trovärdighet för och förmåga hos Sverige som deltagande i internationella insatser.

Vilket av de svenska målen kan du relatera mest till? Varför? Är det något av målen som du har mycket svårt att relatera till?

Anser du att svensk militär personal fick ta del av FN:s och svenska politikernas mål med insatsen på ett tydligt sätt innan man åkte ner till Afghanistan? Arbetade man aktivt för att svenska militärer skulle ha en kunskap kring FN:s och svenska regeringens mål?

Fred och säkerhet

Om du tänker på ”fred”, vad tänker du då?

Har du olika uppfattning om ”fred” när du tänker på fred i Sverige och fred i Afghanistan?
Om ja, hur skiljer sig uppfattningen åt?

Om du tänker på ”säkerhet”, vad tänker du då?

Har du olika uppfattning om ”säkerhet” när du tänker på säkerhet i Sverige och säkerhet i Afghanistan? Om ja, hur skiljer sig uppfattningarna åt?

För vem eller vad anser du att man försökte skapa fred och säkerhet? För den suveräna afghanska staten generellt eller för människorna som lever i landet?

Anser du att det finns en relation mellan fred och säkerhet och hur skulle du förklara denna relationen?

Om du får välja ett av följande påstående som du anser passar bäst in på det arbete du utförde i Afghanistan, vilket väljer du:

FRED:

1. Svenska Försvarsmakten arbetade primärt med att avskaffa våldsanvändning.
2. Svenska Försvarsmakten arbetade med att avskaffa våldsanvändning men även med att skapa förutsättningar för demokrati, utbildning samt jämlikhet.

SÄKERHET:

1. Svenska Försvarsmakten arbetade primärt med att stärka den afghanska staten, främst genom att bygga upp en fungerande afghansk militär.
2. Svenska Försvarsmakten arbetade primärt med att skydda civilbefolkningen, främst genom att bygga upp fungerande statliga institutioner. Man strävade även efter att uppnå ekonomisk utveckling, politisk frihet samt kulturell frihet.

Förståelse för den uppfattade verkligheten i Afghanistan

Afghanistaninsatsen har fått mycket kritik, både i Sverige och internationellt. Bland annat har

det handlat om att man förvärrat situationen i landet istället för att förbättra den. Har du en förståelse för den kritiken som riktats mot insatsen? Varför/varför inte?

Vad anser du är den största anledningen till kritiken som riktats mot insatsen?

Tycker du att det från det internationella samfundet och svenska politikerns håll fanns en förståelse för och klar bild av vad svenska militärer på plats i Afghanistan upplevde?

Hade du denna uppfattning redan innan insatsen, eller uppstod den när du själv var i Afghanistan? Ändrades uppfattningen Ändrades denna uppfattning under tiden du gjorde din mission?

Avslutande frågor

Är du tillfredsställd med vad du utförde i Afghanistan? Hade du velat göra mer? Hade du kunnat göra mer? Hade du kunnat göra något annorlunda, i så fall vad?

Anser du att de svar du givit representerar en generell bild över hur svenska militärer som tjänstgjort i Afghanistan uppfattat insatsen?

Är det något mer du vill tillägga gällande fred och säkerhet i Afghanistan som vi inte redan pratat om?